

Informacijska tehnologija kao preduvjet nastanka nove - virtualne ekonomije na primjeru malog poduzeća

Tandarić, Marta

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:747704>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-15**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Specijalistički diplomski stručni studij „Ekonomika poduzetništva“

**INFORMACIJSKA TEHNOLOGIJA KAO PREDUVJET
NASTANKA NOVE - VIRTUALNE EKONOMIJE NA PRIMJERU
MALOG PODUZEĆA**

Diplomski rad

Marta Tandarić

Zagreb, kolovoz 2020.

Sveučilište u Zagrebu

Ekonomski fakultet

Specijalistički diplomski stručni studij „Ekonomika poduzetništva“

**INFORMACIJSKA TEHNOLOGIJA KAO PREDUVJET
NASTANKA NOVE - VIRTUALNE EKONOMIJE NA PRIMJERU
MALOG PODUZEĆA**

**INFORMATION TECHNOLOGY AS A PREREQUISITE FOR
THE EMERGENCE OF A NEW VIRTUAL ECONOMY ON THE
EXAMPLE OF A SMALL BUSINESS**

Diplomski rad

Marta Tandarić, 0067533290

Mentor: Prof. dr. sc. Marko Kolaković

Zagreb, kolovoz 2020.

Marta Tandarić

Ime i prezime studentice

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je diplomski rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu, a što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da nijedan dio rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz necitiranog rada, te da nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad u bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Studentica:

U Zagrebu, _____

(potpis)

Sadržaj:

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja	2
1.3. Sadržaj i struktura rada	2
2. POJMOVNO ODREĐIVANJE NOVE EKONOMIJE.....	3
2.1. Pojam nova ekonomija	3
2.2. Preduvjeti nastanka nove ekonomije	7
2.3. Virtualna ekonomija	13
3. DEFINIRANJE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE.....	17
3.1. Definiranje informacijske tehnologije	17
3.2. Razvoj informacijske tehnologije.....	18
3.3. Trendovi informacijske tehnologije	22
3.4. Razvoj Interneta	25
4. INFORMACIJSKA TEHNOLOGIJA U GLOBALIZACIJSKOM PROCESU	29
4.1. Definicija globalizacije.....	29
4.3. Uloga globalizacije.....	32
4.4. Prednosti i nedostaci globalizacije	34
4.5. Informacijska tehnologija kao globalizacijski proces	37
5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE UTJECAJA INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE NA PRIMJERU MALOG PODUZEĆA.....	41
5.1. Metodologija istraživanja	41
5.2. Osnovne informacije o poduzeću	42
5.3. Razvoj i primjena informacijske tehnologije u poduzeću kao preduvjet nastanka nove virtualne ekonomije	44
5.4. Rezultati istraživanja na temelju anketnog upitnika.....	47
5.5. Ciljevi istraživanja	65
6. ZAKLJUČAK.....	66
POPIS LITERATURE	67
POPIS SLIKA	70
POPIS TABELA.....	71
PRILOG	71
ŽIVOTOPIS	77

Sažetak

Informacijska tehnologija je pokretač modernog poslovanja, svojim razvojem promijenila je način poslovanja, samim time i postavila nove zahtjeve za sve sudionike na tržištu. Svako poduzeće pokušava na razne načine ostvariti konkurentsku prednost i nadmašiti svoje konkurente, a time im uveliko pomaže primjena nove suvremene informacijske tehnologije koja ubrzava i poboljšava način rada. Informacijske tehnologije postaju glavni izvor poslovnog uspjeha u novoj virtualnog ekonomiji. Svaka moderna i suvremena organizacija ima razvijenu virtualizaciju poslovanja, koja će u budućnosti biti utemeljena na još razvijenijoj informacijskoj tehnologiji.

U teorijskom dijelu rada, proučena su i opisana obilježja nove ekonomije i definiranje informacijske tehnologije. Globalizacija je opisana kao neizostavan dio utjecaja i razvoja informacijske i nove ekonomije. U posljednjem dijelu empirijski dio odnosi se na istraživanje i primjenu utjecaja informacijske tehnologije na novu virtualnu ekonomiju na malom poduzeću. Napravljena je anketa i izneseni su rezultati anketnog istraživanja na primjeru malog poduzeća. Anketirani su zaposlenici poduzeća koji su različite životne dobi. Radom će se opisati i potvrditi kako informacija tehnologija pridonosi preduvjetu razvoja nove ekonomije. Nova ekonomija je prisutna u svakom segmentu poslovanja a nastala je utjecajem informacijske tehnologije.

Ključne riječi: informacijska tehnologija, virtualna ekonomija, globalizacija, virtualnost, internet, timski rad, brzina poslovanja, informatizacija

Summary

Information technology is the driver of modern business, its development changed the way business is done, and therefore set new requirements for all market participants. Every company tries to gain a competitive advantage and outperform its competitors in various ways, and thus they are greatly helped by the application of new modern information technology that accelerates and improves the way they work. Information technology is becoming a major source of business success in the new virtual economy. Every modern and contemporary organization has a developed virtualization of business, which in the future will be based on even more developed information technology.

In the theoretical part of the work, the characteristics of the new economy and the definition of information technology are studied and described. Globalization has been described as an indispensable part of the impact and development of the information and new economy. In the last part, the empirical part refers to the research and application of the impact of the new virtual economy on a small business. A survey was made and the results of a survey were presented on the example of a small business. Employees of different ages were interviewed. The paper will describe and confirm how information technology contributes to the precondition for the development of a new economy. The new economy is present in every segment of business and is influenced by information technology was created by the influence of information technology.

Key words: information technology, virtual economy, globalization, virtuality, internet, teamwork, business speed, computerization

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

U današnje vrijeme globalizacije, kada dolazi do stalnog rasta i razvoja tehnologije i informatike, nužno je unijeti informacijsku tehnologiju u poslovne procese u poduzeću. Današnje poslovanje bez informacijske tehnologije je nezamislivo. Primjena informacijske tehnologije omogućava poduzećima smanjenje troškova poslovanja, povećanje prihoda, poboljšanje komunikacije s potrošačima i općenito pomaže u razvoju i napretku.

Nova ekonomija je prisutna u svakom segmentu poslovanja a nastala je utjecajem informacijske tehnologije. U ovoj novoj ekonomiji u kojoj i danas živimo manufakturnu proizvodnju zamjenjuju sofisticirane poslovne operacije temeljene na tržišnom segmentiranju, znanjem intenzivnim i servisno orijentiranim proizvodima i uslugama te udovoljavanju individualnim zahtjevima potrošača.

Informacijska tehnologija je pokretač modernog poslovanja, svojim razvojem promijenila je način poslovanja, samim time i postavila nove zahtjeve za sve sudionike na tržištu. Svako poduzeće pokušava na razne načine ostvariti konkurentsku prednost i nadmašiti svoje konkurente, a time im uveliko pomaže primjena nove suvremene informacijske tehnologije koja ubrzava i poboljšava način rada. Informacijske tehnologije postaju glavni izvor poslovnog uspjeha u novoj virtualnoj ekonomiji. Svaka moderna i suvremena organizacija ima razvijenu virtualizaciju poslovanja, koja će u budućnosti biti utemeljena na još razvijenijoj informacijskoj tehnologiji.

Glavni cilj rada je ukazati utjecaj informacijske tehnologije kao preduvjeta nastanka nove – virtualne ekonomije. Cilj je dobiti uvid u razvoj informacijske tehnologije i nove ekonomije te njihovu implementaciju u poslovanje. Empirijski dio orijentiran je na primjenu informacijske tehnologije kao preduvjet razvoja nove ekonomije u malom poduzeću. Istraživanje će se provesti putem anketnog upitnika, a rezultati će dati odgovor na koji način informacijska tehnologija utječe na razvoj nove ekonomije.

1.2. Izvori podataka i metode prikupljanja

Pristup svim tematskim cjelinama u ovome radu temeljen je na stručnoj ekonomskoj literaturi. Cjelokupna literatura prikupljena je u tiskanom izdanju i na internetskim stranicama te je pribrojana na kraju ovog rada. Rad je napisan u skladu s propisanim pravilnikom za pisanje seminara, završnog rada i diplomskog rada Sveučilišta u Zagrebu i Ekonomskog fakulteta.

Za izradu rada bit će korišteni primarni i sekundarni izvori podataka. Primarni podaci se odnose na samostalno istraživanje studentice, dok se sekundarni podaci odnose na knjige i članke koji objašnjavaju terminologiju teme rada.

1.3. Sadržaj i struktura rada

Rad je podijeljen na pet dijelova. Nakon uvodnog dijela u kojem se govori o načinu prikupljanja podataka i metodi istraživanja, sadržaju i strukturi rada, kreće se na druge dijelove koji prate tematiku samog rada.

Drugo poglavlje određuje pojam nove ekonomije, preduvjete nastanka nove ekonomije i opisuje virtualnu ekonomiju kao novi fenomen u ekonomskoj teoriji.

Treći dio govori o pojmovnom definiranju informacijske tehnologije, razvoju i trendovima. U ovom dijelu govori se i o razvoju Interneta kao ključnog elementa informacijske tehnologije.

Četvrti dio govori o povezanosti informacijske tehnologije sa globalizacijom. Globalizacija je uvod u novi način poslovanja i razvoj informacijske tehnologije. Njenim razvojem dolazi do novog pogleda kako na svijet tako i na poslovanje. Definiran je pojam, razvoj i uloga globalizacije. Opisuju se prednosti i nedostaci koje je donijela globalizacija i njena primjena sa informacijskom tehnologijom kao globalizacijskim procesom.

Zadnje peto poglavlje rada odnosi se na empirijsko istraživanje i primjenu informacijske tehnologije u poslovanju na primjeru malog poduzeća.

2. POJMOVNO ODREĐIVANJE NOVE EKONOMIJE

2.1. Pojam nova ekonomija

Zbog razvoja komunikacijske i suvremene informacijske tehnologije, poslovni svijet je koncem 20. stoljeća doživio niz značajnih i dubokih promjena. Tradicionalna (klasična) ekonomija sve više gubi svoj značaj razvojem informacijskih sustava, transportne i proizvodne tehnologije. Time se ulazi u svijet virtualne ekonomije. Nude se brojne prednosti putem dostupnih informacija i nove tehnologije u virtualnoj ekonomiji omogućeno je virtualno poslovanje, poslovanje na jedan potpuno novi, donedavno nezamisliv način. Najveći dio novog načina poslovnog života preuzima virtualno poslovanje, uz malo početnog kapitala i tek minimalna ulaganja u informacijsku i komunikacijsku opremu.¹

Mnogo je pojmova i opisa definicije „nova ekonomija“. Krajem 20. stoljeća pojavljuju se brojni kritičari koji otvaraju pitanje dali je i prije postojala nova ekonomija?²

Za nastanak i razvoj ekonomije važna su tri glavna povijesna razdoblja:

- agrikulturno ili poljoprivredno razdoblje
- industrijsko razdoblje
- novo razdoblje znanja

Gore navedena tri povijesna razdoblja imaju značaj i svoju vremensku važnost.

Industrijskom revolucijom i izumom parnog stroja počelo je novo radno industrijsko doba. To je doba velike razlike između poljoprivrednog i industrijskog načina rada. Poljoprivredna razdoblja nisu više mogla pratiti trendove razvoja nove tehnologije temeljene na radu strojeva. Ljudi se počeli reorganizirati i stvarati nova znanja i nove načine poslovanja. Ključ za uspjeh nije bilo više posjedovanje zemlje, nego rad, odnosno vlasništvo koje je postalo izvor bogatstva.³

Danas se svuda oko nas pojavljuju termini virtualni prijatelji, virtualni izlasci, virtualna druženja, virtualni kafići, virtualna biblioteka i još mnogi drugi. Virtualnost je danas svugdje oko nas; „virtualni“ termini više se ne susreću samo u informatičkim krugovima, nego postaju uobičajeni pojmovi. To je pojam, odnosno riječ koja se toliko spominje danas, prema podacima

¹ Kolaković, M. (2010.) Virtualna ekonomija- kako poslovati u uvjetima krize Strategija d.o.o., Zagreb, str.1.

² Ibid, str.1

³ Ibid, str. 1

iz literature ne tako davno uveo je Marshal McLuhan. Najviše se poslova sklapaju, započinju i završavaju u virtualnom svijetu pomoću informacija i kanala komunikacija koja se šire između tvrtki različitih djelatnosti. Novi trendovi na virtualnom tržištu postižu se dobrom idejom, vizijom, ciljem, hrabrošću i znanjem o novim trendovima na virtualnom tržištu i u virtualnom društvu.⁴

Godine 1880-tih i pojavom druge industrijske revolucije, razvojem željeznica, automobila, telefona, telegrafa, pojavila se nova ekonomija i promijenila dotadašnji život i način funkcioniranja ekonomije. Glavni izvor bogatstva postaje kapital koji se najviše stvara u velikim korporacijama, koje uvode novi način poslovanja. To je bilo kasno industrijsko razdoblje ekonomije.

Najvažniji zakon u staroj industrijskoj ekonomiji bio je posjedovanje imovine (fizičkog kapitala, tvornica, željeznica, naftnih bušotina, elektrana i dr.). To je značilo više nego bilo što drugo. Ekonomski zakon u toj danas staroj industrijskoj ekonomiji, vodili su uglavnom prema zakonima fizike. Bio je također važan velik broj radnika koje su tvornice imale. Proizvodi koji su se proizvodili i prodavali bili su većinom materijalne stvari koje su se mogle dodirnuti, pomirisati, izvagati ili okusiti te time zadovoljiti ljudske potrebe.⁵

Rad ljudskih ruku bio je glavni cilj produktivnosti, a odnosi se na to koliko jeftinije ili brže možete nešto napraviti ili sastaviti prvenstveno pomoću ljudskih ruku.

Ciljevi produktivnosti odnosili su se na fizičke stvari kao što su drvo, beton ili čelik. Bitno je bilo proizvesti što veće količine (komade, tone, vagone, itd.). Bogatstvo se stvaralo pomoću prirodnih bogatstva kao što su nafta, rude, te rad strojeva i ljudski rad. Poslovne organizacije iz tog doba bile su dizajnirane da privlače kapital (financijski kapital) te da razvijaju i upravljaju tim izvorima bogatstva. Fizička prisutnost i lokacijska udaljenost bile su od iznimne važnosti, kao i racionalizacija u potrošnji energije koja je s vremenom sve više rasla.⁶

Svijet kakav danas poznajemo iz temelja se promijenio ubrzanim razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije krajem 1990-tih.⁷

Novoj ekonomiji kakvu danas poznajemo pripadaju sve zasluge za promjene ekonomskog svijeta. Sredinom 90-ih vezala su se za tada rastuću fazu gospodarskog ciklusa, opći pad

⁴ Ibid, str. 2.

⁵ Ibid, str. 4.

⁶ Ibid, str. 5.

⁷ Ibid, str.5.

nezaposlenosti, pojavu „dot-com kompanija“, procvat burze i slično. Najveći se pomak dogodio u načinu proizvodnje te u samim proizvodima i uslugama koji su se proizvodili i koji su dotad imali primarno fizički karakter. Nematerijalni proizvodi s visokom dodanom vrijednošću odlaze na dio novostvorenih dobara, a sve manje fizičkog prisustva u proizvodnji.⁸

U novoj ekonomiji u kojoj i danas živimo manufakturnu masovnu proizvodnju zamjenjuju sofisticirane poslovne operacije temeljene na tržišnim segmentiranju, znanjem intenzivnim i servisno orijentiranim proizvodima i uslugama te udovoljavanju individualnim zahtjevima potrošača. Najvažniji resurs postaje znanje i snaga uma. Jedan od začetnika nove ekonomije, kaže da otkad su strojevi preuzeli proizvodnju, iznos potrebnog rada smanjio se za 1% godišnje.

Sirovine potrebne za proizvodnju, također su se smanjivale za isti postotak, najveći udio u proizvodnji preuzela je inteligencija, stanje uma i način razmišljanja. Broj obrazovanih ljudi rastao je od početka stoljeća po stopi od 1 posto godišnje.⁹

Promjene u trgovini, menadžmentu, transportu i distribuciji, mijenjaju tijek proizvodnje. Znanje postaje najvažniji element kojim se kupuje, prodaje i proizvodi. Ekonomist koji se bavio proučavanjem promjena u novoj ekonomiji govori kako se u staroj ekonomiji kupovalo „smrznuta prirodna bogatstva“, dok se u novoj ekonomiji kupuje prodaje „smrznuto znanje“ – mnogo intelektualnog sadržaja u fizičkoj kutijici (računovodstveni softveri, čipovi) gdje većinu troškova predstavlja istraživanje i razvoj.¹⁰

Djelo „New Rules for new Economy“ iz 1999. govori o razmišljanju o ekonomiji. Nova ekonomija koristi sve više nematerijalnih i znanjem intenzivnih proizvoda. U djelu se spominje grafikon ponude i potražnje koji govori da što se više proizvoda troši za njima se povećava potražnja (to vrijedi, na primjer, za sve tehnološke inovacije od faks uređaja, preko računala, LDC televizora pa sve do mobitela), pa krivulja potražnje dobiva rastući intenzitet. Razvojem se krivulja ponude i dalje spušta prema dolje te pomiče udesno. Širenjem i dostupnošću tehnologije i tehnoloških rješenja krivulja potražnje teži prema gore, ali se također i sve većom brzinom pomiče udesno to jest proizvodi postaju sve jeftiniji i prodaju se u sve većim količinama, odnosno nude sve bolja i bolja svojstva po istoj cijeni.¹¹

Iz svega je toga moguće vidjeti da su kritičari nove ekonomije koji postavljaju pitanje jesmo li prije imali „nove ekonomije“ samo djelomično u pravu. Istina je da je u ekonomskoj povijesti

⁸ Ibid, str.5.

⁹ Ibid, str.6.

¹⁰ Ibid str.6.

¹¹ Ibid, str.6.

bilo više revolucionarnih promjena u načinu poslovanja. Nova ekonomija kakvu danas poznajemo zahvatila je puno promjena od dosadašnjih „novih ekonomija“. Da bi se istaknule promjene u pojedinom segmentu, danas se u znanstvenoj i stručnoj literaturi koriste i nazivi poput Postindustrijska ekonomija, Informacijska ekonomija, Ekonomija znanja, Digitalna ekonomija, Internetska ekonomija, Nova ekonomija, itd.¹²

Virtualna ekonomija je pojam koji se pojavljuje krajem 20.stoljeća, i pokazuje porast uloge znanja i ostale nevidljive imovine u svakodnevnom poslovanju. Termin virtualne ekonomije i sve druge promjene u segmentima poslovanja od pregovaranja i ugovaranja, preko organizacije nabave i proizvodnje do transporta, distribucije i logistike, do same kupoprodaje te poslije prodajnih servisa i usluga.¹³

Po definiciji Nova ekonomija je novi model koji pokazuje kako postići dugoročni rast, pri čemu povezanost informacijskih tehnologija povećava dostupnost potrebnih informacija na tržištu, pojedincu i poduzećima.¹⁴

Koncept nove ekonomije uključuje intenzivno korištenje nove tehnologije i inovacija koji se koristi u industrijama čija ukupna proizvodnja, distribucija ili pružanje usluga i konačni uspjeh, znatno ovise o računalima, o telekomunikacijama i o internetu. Bez promjena u organizaciji poduzeća, i načinu korištenja ljudskim kapitalom i u fleksibilnosti tržišta, koncept Nove ekonomije ne bi se mogao realizirati. Razvoj informacijske tehnologije ne smije se previše naglašavati, bez osnovnih tržišnih institucija koje će uvesti nove tehnologije prema rastu proizvodnosti. Rezultati novog načina djelovanja i promišljanja mikro subjekata ogledaju se u sljedećem:¹⁵

1. E- trgovina postaje sve značajnija u udjelima nacionalne proizvodnje
2. Naprednim tehnologijama koriste se mnoge industrije i poduzeća, čak i tradicionalne proizvodnje
3. Tehnološke inovacije i razvoj poduzetničkih vještina postat će ekonomski uspjeh
4. Obrazovana radna snaga postaje ključan uspjeh poslovanja

¹² Ibid, str.6.

¹³ Ibid, str.6.

¹⁴ Škuflić, L.,Vlahnić-Dizdarević N.(2003).Koncept Nove ekonomije i značaj informacijsko-komunikacijske tehnologije u Republici Hrvatskoj. Ekonomski pregled, 54 (5-6), Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&stype=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=Koncept+nove+ekonomije+%C5%A0kufli%C4%87 str.463. [20. ožujaka 2020.]

¹⁵ Škuflić, L.,Vlahnić-Dizdarević N.(2003), op.cit.,str. 463-464.

Definicije koje opisuju pojmove Nova ekonomija, e-ekonomija ili informacijska ekonomija opisuju nove proizvode, usluge i tržišta, povezane s raširenom uporabom računala, mobilne komunikacije te posebno interneta.

Važnost „nove ekonomije“ povećan je u drugoj polovici devedesetih godina, kada je američko gospodarstvo zabilježilo najviše i najstabilnije stope rasta u novijoj povijesti. Zahvaljujući upotrebi računala, novih komunikacija, tehnologija i interneta produžuje se rast i ponašanje gospodarstva.¹⁶

Ključnu ulogu u novoj ekonomiji imaju ljudski resursi koji svojim znanjem i vještinama ubrzavaju tehnološki rast koji je promijenio svijet. Komunikacijska tehnologija promijenila je način razmišljanja i rada svih organizacija.¹⁷

2.2. Preduvjeti nastanka nove ekonomije

Promjene koje su se počele događati u načinu poslovanja, izazvane razvojem i primjenom novih tehnologija kao što su unapređenje proizvodnih i transportnih načina poslovanja, pa sve do masovne upotrebe informacijskih i komunikacijskih tehnologija, potakle su virtualizaciju svjetskog gospodarstva u novu „virtualnu ekonomiju“¹⁸

Virtualna ekonomija čvrsto je povezana s globalizacijom i umrežavanjem u ekonomiji. Virtualna ekonomija predstavlja nastavak trenda ekonomije znanja popularnog na prijelazu iz 20. u 21. stoljeće. Na pojavu i razvoj virtualne ekonomije utjecali su svi poslovni koncepti nastali krajem 20. i na prijelazu u 21. stoljeće.¹⁹

Preduvjeti nastanka nove ekonomije su:

1. TEHNOLOŠKI NAPREDAK KAO PREDUVJET NASTAVKA VIRTUALNE EKONOMIJE

Tehnologija kakvu smo poznavali početku 21. stoljeća prestaju vrijediti. Od industrijske revolucije pa sve do pred kraj prošlog stoljeća tehnologija se prema klasičnom poimanju promatrala kao klasična materijalna imovina i povezivala samo sa strojevima i ostalim

¹⁶ Šonje, V.,(2001), Izazov „Nove ekonomije“: Od računala i interneta do elektronskog novca. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=29277, str.64. [20. ožujaka 2020.]

¹⁷ Vučetić, M., Balaško, M.,(2013). Globalizacija sporta i nova ekonomija. Zbornih radova Međimurskog veleučilišta u Čakovcu, Vol.4, No.2. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=167950 [20. ožujaka 2020.]

¹⁸ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.8.

¹⁹ Ibid, str.8.

sredstvima za rad, dajući pritom malo značenja neopipljivim dijelovima. Proces transformacije predstavlja mnogo više od strojeva, te obuhvaća materijale koji će se uključiti u korištenju procesa transformacije.²⁰ Tehnologija predstavlja primjenu znanja na praktičnim zadacima, ona uključuje primjenu znanja i tako pokušava riješiti određeni problem. .²¹

Industrijska revolucija s kraja 19. i početka 20. stoljeća iznijela je brojna nova tehnička otkrića te dala znak za početak tada nove industrijske ekonomije. Prve kompanije koje su iskoristile novu tehnologiju i uspjele razviti odgovarajuću organizacijsku strukturu nabave, proizvodnje i distribucije dobile su konkurentsku prednost koja im je omogućila eksploataciju ekonomija obujma i razmjera desetljećima nakon toga. Ključni faktor uspjeha u mnogim slučajevima nije bilo samo uvođenje novih proizvodnih tehnologija ili novih proizvoda, nego neophodno investiranje u imovinu nabave i distribucije koja je jamčila neprestani tijek proizvodnje i osiguravala specijalizirane poslije prodajne servise potrebne za širenje novih proizvoda.²²

Termin industrijska špijunaža koristi se u poslovanju kao primjer kako se inovacije mogu kopirati, jedan od najčešćih termina je obrnuti inženjering koji pokazuje kako se proizvodi ili strojevi mogu sastaviti na dijelove kako bi se shvatio način funkcioniranja te kasnije kopiranje s poboljšanom tehnologijom. Drugi način dolaska do informacija danas je analiza patenata. Dokument o patentu zahtjeva jasan opis inovacije, tako da bilo tko može razumjeti i reproducirati proizvod ili uslugu. Ova informacija tvori osnovu dokumenta o patentu, do kojih se može doći za vrlo nisku cijenu. Jednom kad je patent odobren pa tako i objavljen, dokument o patentu tvori dio baze podataka. Sa sustavom patenta inovacije se otkrivaju nekoliko godina prije njihove upotrebe, dok bi da nema patenta ove inovacije često bile prezentirane tek komercijalizacijom proizvoda.²³

2.RAZVOJ INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE

Informacijska tehnologija predstavlja jedan od najvažnijih uvjeta razvoja i nastanka nove ekonomije. Primjena informacijske tehnologije krajem 20. stoljeća rasla je velikom brzinom. Još od početka 80-tih izdaci za informacijsku tehnologiju predstavljali su manje od jedne trećine ukupnih izdataka svih američkih kompanija. Ostatak je predstavljalo ulaganje u materijalnu imovinu i opremu za proizvodnju. Izdaci za informacijsku tehnologiju 1991. premašili su izdatke za proizvodnu tehnologiju. Ta se godina nazvala i „prvom godinom“ nove ekonomije

²⁰ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.14.

²¹ Ibid, str.14.

²² Ibid, str.14.

²³ Ibid, str.14.

ili informacijskog razdoblja. Poduzeća troše više sredstva na opremi koja sakuplja, provodi, analizira i distribuira informacije nego na strojeve koji proizvode fizički izgled proizvoda. Time završava industrijsko razdoblje koje je počelo prvom industrijskom revolucijom.²⁴

Napretkom informacijske tehnologije porastao je obujam svjetskog poslovanja. Brzina obrade i protoka informacija, uključivanje računalnih mreža i telekomunikacijska tehnologija koja omogućuje umreženim poduzećima geografsku koordinaciju i institucionalnu distribuciju poslovnih aktivnosti novi su čimbenici poslovnog uspjeha. Kao rezultat toga pojavljuje se i virtualna ekonomija.²⁵

Razvojem informacijske tehnologije i uključivanjem poduzeća koji su postali „informativni“, teško je pronaći dio industrije ili poduzetnika koji se nisu uključili u proces stvaranja putem informacijske tehnologije. Znanje i informacije postaju ključan čimbenik uspjeha kako privući klijente i kupce.

Informacijska i komunikacijska tehnologija omogućuje ekonomskim organizacijama reorganizaciju svojih procesa stvaranja vrijednosti u skladu s nadolazećim tržišnim primjenama. Važnu ulogu u stvaranju konkurentne prednosti ima istraživanje i razvoj novih proizvoda i usluga dok su vrijeme i novac koji su se nekad koristili u drugom planu. Postalo je jasno da ulaganje u informacijsku i komunikacijsku opremu koja kreira, prepoznaje, manipulira i distribuira informacije učinkovitije od ulaganja u opremu koja proizvodi materijalna dobra. Razvoj informatizacije vodi do inovacija – čitavih novih proizvoda i usluga koje ostvaruju znatno veće vrijednosti od onih koje zamjenjuju.²⁶

Geografska udaljenost poslovnih partnera primjenom informacijske i komunikacijske tehnologije stvorila je i mogućnost česte promjene i geografske disperzije poslovnih partnera. To dovodi i do preoblikovanja potražnje radom i ljudskim resursom.²⁷

Klasična poduzeća kakva smo poznavali dolaze do raspada razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije. Razvitkom i poboljšanjem modernih komunikacijskih tehnologija postalo je lakše, brže i jeftinije uspostavljati i održavati odnose s partnerima. Mogućnosti poduzeća za potpuno samostalno djelovanje postaju sve više ograničene. To je dovelo do procesa specijalizacije i eksternalizacije svih nekritičnih aktivnosti te zadržavanja unutar

²⁴ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.16.

²⁵ Ibid, str.16.

²⁶ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.17.

²⁷ Ibid, str.17.

poduzeća samo onih ključnih aktivnosti u kojima poduzeće ima konkurentnu prednost na tržištu.²⁸

3. PROMJENE U TRANSPORTU I TRANSPORTNOJ LOGISTICI

Kvalitetna transportna povezanost traži promjene u načinu proizvodnje i promjene u transportu. Gledano s proizvodne strane uvođenje dislokacije proizvodnih aktivnosti i sve učestalije oslanjanje na Just-in-time sustav zaliha zahtijevaju kvalitetnu transportnu podršku. Poduzeća usvajaju sustave brze distribucije specijaliziranih proizvoda povezane sa sustavom narudžbi i brzim reagiranjem na promjene u potražnji potrošača, čime se nastoje smanjiti troškovi čuvanja zaliha i pojava viška proizvoda koji bi se kasnije trebali rasprodavati po sniženim cijenama.²⁹

Znatne promjene u transportu i načinu korištenja transporta ogledaju se za smanjenjem vremena dostava i zaobilaženje skladišta, dok je druge odvela u smjeru iskorištavanja transportnog sustava kao virtualna skladišta, a treće je pak natjerala da i skladišta koriste za dodavanje novih funkcija proizvodima koristeći tako i to vrijeme za povećanje njihove vrijednosti kupcima. Suvremeni zahtjevi za pravovremenom dostavom ne utječu isključivo na sustav transporta, nego i na distribuciju i na način skladištenja. Mnoga poduzeća prelaze na izravne isporuke ili prelaze na manje, ali češće pošiljke koje smanjuju potrebu za skladištenjem roba.³⁰

Samostalni poduzetnici koja pružaju usluge logistike, drugi je dodatni faktor načina na koji promjene u transportu pridonose preduvjetima razvoja nove ekonomije. To su specijalizirane tvrtke koje se same brinu o pojedinim (npr. skladišnim i transportnim) funkcijama. Najčešće su to nezavisni poduzetnici ili virtualni/mrežni brokeri koji često niti nemaju vlastite kamione, ali koja se brinu o transportnoj logistici naručitelja ugovarajući poslove s drugim transportnim tvrtkama. Na taj način i unutar transportnog sektora dolazi do umrežavanja i virtualizacije poslovanja.³¹

Kako bi funkcionirao novi način organizacije transporta među poslovnim korisnicima, potrebno je imati veliku razinu međusobnog povjerenja i uvažavanja kako bi se postigla obostrana korist. Razmjena potrebnih informacija i znanje obje strane treba trajati čitavo vrijeme trajanja poslovne suradnje.³²

²⁸ Ibid, str.18.

²⁹ Ibid, str.19.

³⁰ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.19.

³¹ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.20.

³² Ibid, str.20.

U virtualnom lancu opskrbe takva se komunikacija stalno potiče, širi i razvija. To je još jedan primjer koji pokazuje da se suvremena proizvodnja, ali i svako drugo ekonomsko djelovanje danas temelji na protoku informacija.³³

Glavni cilj suvremenog poslovanja sve se više orijentira na proizvodnju i stvaranje usluga prema željama potrošača. Zadovoljenje potreba i želja kupaca dolazi u prvi plan i sva se poduzeća nužno moraju preorijentirati prema ispunjenju njihovih želja.³⁴

Ostali uvjeti koji su doveli do razvoja virtualne ekonomije

Osim tehnoloških promjena koji su najvažniji čimbenici nove virtualne ekonomije, postoje i drugi trendovi koji su nas doveli do današnje situacije unatoč sveopćoj informatizaciji, kompjuterizaciji i uvođenju elektroničkog poslovanja. Proces koji imaju utjecaj na promjene u načinu poslovanja, proizvodnji, trgovini i menadžmentu postoje značajni i kontinuirani ekonomski procesi koji imaju izniman utjecaj na promjene u načinu poslovanja. Ključ tih promjena nalazi se u identificiranju i razumijevanju ekonomskih procesa koji su doveli do nastanka *virtualne ekonomije*.³⁵

Mnogo je manjih i usputnih faktora koji su doprinijeli razvoju nove ekonomije. Poduzeća su razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije prilagođavala svoje poslovanje i tako razvijala broje druge faktore.

Ostali uvjeti koji su doveli do razvoja:

- *Porast brzine poslovanja – Agilna konkurencija*

Dobro poznavanje potrošača i njihove želje i mogućnosti predstavljaju važan izvor konkurentske prednosti. Kratak životni ciklus proizvoda zadovoljava potrebe potrošača i ispunjava njihovim zahtjevima. Potrošači danas posjeduju visoke razine znanja te traže najkvalitetnije ispunjavanje njihovih zahtjeva. Suvremena se tržišta razlikuju ovisno o poimanjima i percepcijama vrijednosti koje se razlikuju od potrošača do potrošača.³⁶

U globalnom poslovanju konkurentsko okruženje nikada ne miruje, nego se nalazi u stalnoj promjeni, te teži brzom načinu prilagođavanja poslovanja. Osim promjena u situacijama, postoje različite promjene tržišnih mogućnosti, promjene konkurenata, promjenjivi

³³ Ibid, str.20.

³⁴ Ibid, str.20.

³⁵ Ibid, str.21.

³⁶ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.21.

vremenski okviru i dr. Rastuća nesigurnost zbog tih promjena u poslovnom okruženju dovela je do potrebe za povećanom fleksibilnošću poslovanja.³⁷

Agilnost predstavlja primarno obilježje suvremenih proizvođača roba i usluga u brzo promjenjivim uvjetima globalnog tržišta.³⁸

- *Globalna ekspanzija poslovanja*

Poduzeća ostvarju povećanje profita na dva načina: proizvoditi proizvode tako da su potrošači voljni za njega platiti više, i spuštajući troškove stvaranja vrijednosti (troškove proizvodnje). Kako bi osigurali bolju konkurentsku poziciju poduzeće dodaje vrijednost proizvodu poboljšavajući kvalitetu proizvoda ili prilagođavajući proizvod potrošačkim potrebama³⁹

Globalna ekspanzija je način svladavanja domaćih ograničenja rasta. Predstavlja proces proširenja poslovanja, to jest vrijednost na načine koji nisu dostupni poduzećima koji posluju samo na domaćem tržištu. Globalna ekspanzija poslovanja omogućila je početak globalizacije. Jednom kada njihovo domaće tržište sazrije, mnoge su kompanije sklone ulasku u nove poslove.⁴⁰

- *Porast uloge znanja i intelektualnog kapitala*

Intelektualni kapital predstavlja skup kolektivnog znanja, iskustva, stručnosti, sposobnosti i vještina poduzeća o tome kako ostvariti veće rezultate, pružiti bolje usluge ili stvoriti druge neopipljive vrijednosti za poduzeća. Znanje koje postoji unutar poduzeća i koje se može koristiti za kreiranje konkurentskih prednosti – drugim riječima to je suma svega što svi zaposlenici, poduzeća znaju i čime postižu konkurentske prednosti poduzeća. Predstavlja neopipljiv materijal i odnose koji su bili ili mogu biti formalizirani, obuhvaćeni, i usmjereni ka proizvodnji više vrijednosti imovine.⁴¹

- *Virtualizacija poslovanja*

Savladvanje geografskih prepreka suvremena poduzeća danas koriste sve više virtualnu stvarnost i zamjenjuju sa fizičkom prisutnosti. Virtualizacija omogućuje korištenje intelektualnih resursa raspršenih širom svijeta. Upravo su to razlozi za proučavanje i

³⁷ Ibid, str.22.

³⁸ Ibid, str.22.

³⁹ Ibid, str.24.

⁴⁰ Ibid, str.25.

⁴¹ Ibid, str.28.

primjenu različitih načina virtualnog poslovanja i djelovanja. Kao posljedica takvog načina je nastanak virtualnih tržišta, virtualnih burzi, virtualnih organizacija i virtualnih poduzeća, virtualnih banaka, virtualnih menadžera i radnika te drugih novih poslovnih subjekata koji egzistiraju primjenu informacijske i komunikacijske tehnologije.⁴²

2.3. Virtualna ekonomija

Proučavanjem nove ekonomije došlo je do velikih promjena u svim sferama ekonomije, kako na poslovnom tako i na ekonomskoj teoriji. Pravila virtualne ekonomije formiraju se prema zakonima fizike. Poslovno okruženje kakvo danas poznajemo, često je ubrzano i turbulentno, za uspjeh u takvom okruženju bitna je dostupnost informacija. Najvažnija imovina danas je intelektualna imovina.⁴³

Virtualna ekonomija može se usporediti s tradicionalnom industrijom digitalnog sadržaja koja proizvodi sadržaj za digitalnu ekonomiju. Tradicionalni sadržaj uključuje stvari poput glazbe, videozapisa, slika, novinskih članaka i bilo koje druge robe koja se može predstaviti u digitalnom obliku.

Tržišne promjene koje se događaju u digitalnoj ekonomiji ogledaju se u sve bržoj promjeni potrošačkih i drugih kupovnih navika na svim dijelovima tržišta, te kontinuiranoj potrebi inoviranja produkata i kanala distribucije. Za uspješnu primjenu digitalne strategije na tržištu, potrebno je imati i odgovarajuće vještine poput znanja IT-a i kreativnost. Svrha primjene kreativnih vještina sve više se ogleda u pravovremenom prepoznavanju i prakticiranju aktualnih tržišnih trendova. Zadovoljavanjem ciljanog tržišta jedan je od najvažnijih trendova u digitalnoj ekonomiji, kvalitetnim zadovoljavanjem potreba ciljnog tržišnog postiže se konkurentska prednost. Uvođenje digitalne strategije prije podrazumijeva pronalazak ciljnog tržišta u globalno digitalnom okruženju, a zatim i potpunu posvećenost zadovoljavanju trenutnih i budućih potreba ciljnog tržišta.⁴⁴

Ključna imovina nove ekonomije za postizanje uspjeha poduzeća postao je ljudski mozak, sposobni zaposlenici razvijaju nove ideje, stvaraju vrijednost i mijenjaju poslovanje poduzeća.

⁴² Ibid, str.28.

⁴³ Ibid, str.46-47.

⁴⁴ Softić, L. (2016) Digitalna ekonomija i istraživanje promjena u tržišnim potrebama [online], str. 4 Dostupno na: <http://savjetnik.ba/wp-content/uploads/2016/01/Digitalna-ekonomija-i-istrazivanje-promjena-u-trzisnim-potrebama.pdf> [25. ožujaka 2020.]

Virtualna ekonomija zamjenjuje globalnu ekonomiju gdje je svima moguće nuditi i prodavati isto vrijeme. Danas više nije bitno gdje je poduzeće locirano, nego što ono posjeduje.⁴⁵

Ekonomiju znanja nemoguće je zamijeniti drugim resursima i zasniva se na znanju kao neograničenom, jedinstvenom i samostalnom faktoru. Za uspješan razvoj ekonomije znanja, država treba osigurati dobar obrazovni sustav, garantirati pravila vođenja poslova, kvalitetne institucijske sredine i razumne ravnoteže između tržišnih sloboda i državne kontrole. U njoj osim proizvoda i tehnologije, organizacije također postaju inovativnije kroz uzajamno djelovanje s kupcima i načine organizacije poslovanja) te na taj način postižu sve veću konkurentsku prednost koja im omogućuje ekonomski razvoj i rast.⁴⁶

Virtualnu organizaciju možemo definirati i kao fleksibilnu mrežu neovisnih entiteta povezanih informacijskom tehnologijom u svrhu dijeljenja vještina i znanja. Poslovni ciljevi u virtualnim organizacijama usmjereni su prema zaposlenicima koji rade u okruženju gdje navise doprinose postizanju poslovnih ciljeva. Uloga virtualne organizacije je takva što su to oblici poslovanja koji su više nejasniji i odnosi su ugovorne prilike.⁴⁷

Kroz povijest i proučavanje poslovanja poduzeća nastale su brojne teorije koje objašnjavaju razvoj virtualne ekonomije. Mnogi ekonomisti i znanstvenici bavili su se proučavanje nove ekonomije i tako su nastale mnoge teorije koje imaju utjecaj na nastanak virtualne ekonomije.

48

Neoklasična teorija poduzeća pokušava odgovoriti na neka temeljna pitanja: Što određuje granice između organizacija i tržišta? Kako bi se uspostavila granica između ove dvije ravnoteže, ova teorija govori o ponašanju organizacije, načinu oblikovanja organizacije i kako poduzeće djeluje unutar takve organizacije. Glavni cilj teorije je objasniti oblikovanje cijena unutar tržišnih struktura. Cilj analize unutar neoklasične teorije bila je industrija ne pojedinačno poduzeće. Industrija je skup poduzeća koja nude proizvode koji imaju zajednička obilježja. Proizvodna funkcija je alokacija aktivnosti između poduzeća i tržišta. Poduzeće je prema teoriji, "crna kutija", to jest posebna jedinica odlučivanja koja stvara jedinstveni cilj, a to je povećanje profita. Taj cilj određuje ponašanje poduzeća te pokazuje proizvodnu funkciju. Troškovi su izvedeni iz proizvodne funkcije u onoj mjeri u kojoj su poznate cijene inputa na tržištima inputa.

⁴⁵ Ibid, str.46-47.

⁴⁶ Drašković, M. (2010) Znanje kao neograničeni resurs i objekt upravljanja [online]. Podgorica: Montenegro Journal of Economics, 11.,str.84.

⁴⁷ Čulo, K. (2016) Virtual organization – the future has already begun. Media, culture and public relations, 7, str. 36

⁴⁸ Ibid, str.46-47.

⁴⁹Cijene proizvodnih faktora ovisit će o promjeni proizvodne tehnike te će ona biti zamijenjena bez troškova. Kao posljedica vanjskog pomaka u proizvodnoj funkciji poduzeća nastat će znanje o proizvodnim tehnikama.⁵⁰

Menadžerska teorija posebno ističe model koji opisuje posljedice koje ima odvajanje vlasništva i upravljanja na ciljeve poduzeća. Šezdesetih godina 20.stoljeća nastaju modeli u kojima dolazi do ukidanja profitne maksimalizacije kao glavnog cilja djelovanja poduzeća.⁵¹ Nova uloga menadžera prikazuje se kroz njihovo djelovanje u kojem žele imati siguran posao. Ako firma uspije osigurati neprestani profit, taj cilj će se i ostvariti. S obzirom na osjetljivost i maniferstaciju svake teškoće financijskih tržišta, kao rezultat djelovanja doći će do ravnotežne pozicije poduzeća⁵²

Ova teorija naglašava novu ulogu menadžera. U virtualnoj ekonomiji vještine menadžera razlikuju se od klasičnog jer za rezultate poslovanja odgovoran je tim menadžera koji se sastoji od različitih kadrova.⁵³

Teorija posredovanja za razliku od neoklasične teorije bavi se pitanjem kako uskladiti interese principala i agenta i to tako da agent djeluje u interesu principala. Na početku je taj problem bio riješen tako da je agenta trebalo platiti ako je isti učinkovito obavio zadatak. Tada se smatra da principal upoznat s time što agent mora napraviti kako bi ga mogao besplatno kontrolirati te mjeriti rezultate njegova rada. Principal ne posjeduje cjelokupne informacije o tome što agent radi, te ga tako niti ne može potpuno i besplatno kontrolirati.⁵⁴ Zbog današnjeg poslovanja u virtualnim organizacijama, odnos principala i agenta stavlja se na višu razinu - na planet-satelit. Planet predstavlja glavnu tvrtku virtualnog poduzeća, a satelit članice koje se okupljaju oko virtualne organizacije.⁵⁵

⁴⁹ Kolaković, M. (2010.) Virtualna ekonomija- kako poslovati u uvjetima krize Strategija d.o.o., Zagreb, str. str.52.

⁵⁰ Kolaković, M., Kovačević, B., Sisek, B. (2002) Utjecaj teorija poduzeća na suvremene pristupe organizaciji poduzeća, Ekonomski pregled [online], Vol 53., No 9-10, str. 936. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=44551 [26. ožujaka 2020.]

⁵¹ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.53.

⁵² Kolaković, M., Kovačević, B., Sisek, B. (2002) Utjecaj teorija poduzeća na suvremene pristupe organizaciji poduzeća, Ekonomski pregled [online], Vol 53., No 9-10, str. 937. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=44551[26. ožujaka 2020.]

⁵² Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.53.

⁵³ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.53.

⁵⁴ Kolaković, M., Kovačević, B., Sisek, B. (2002) Utjecaj teorija poduzeća na suvremene pristupe organizaciji poduzeća, Ekonomski pregled [online], Vol 53., No 9-10, str. 938. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=44551 [26. ožujaka 2020.]

⁵⁴ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.53.

⁵⁵ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.55.

Teorija transakcijskih troškova predstavlja teoriju u kojoj su ujedinjeni pravo, ekonomika i organizacijska teorija. Evolucija hijerarhijskog poduzeća na početku prošlog stoljeća rezultirala je nizom promjena koje su se dogodile poslije razvoja tehnologija za masovnu proizvodnju. Za vrijeme proizvodnje dobara, svako poduzeće provodi niz transakcija. Donosi strateške odluke o načinu provođenja transakcija koje bi trebale biti ekstremalizirane. Ovaj skup odluka poznat je kao odluke tipa „proizvedi ili kupi“.⁵⁶

Troškovi koji nastaju u fizičkom procesu ubrajaju se u transakcijske troškove, a to su informacije, pregovaranje, potpisivanje i zaključivanje ugovora, realizacija vlasničkih prava, troškovi nadzora i moguće promjene institucionalnih aranžmana. Transakcijski troškovi dijele se na troškove istraživanja, troškove ugovaranja, troškove praćenja i troškove provedbe. Prve dvije vrste nastaju prije, a druge dvije nakon transakcije. Kada bi svi transakcijski troškovi bili nula, alokacija resursa bila bi slična bez obzira na to kako su organizirane proizvodne i razmjenske aktivnosti. S povećanjem transakcijskih troškova, smanjuju se opseg transakcija te prisiljava ekonomske sudionike na smanjenje troškova.⁵⁷

Evolutivna teorija bavi se poduzećem s njegovim fizičkim, ljudskim, intelektualnim i organizacijskim kapitalom. Cilj joj je prikazati kako se poduzeće prilagođava na promjene u okolini. Poduzeće se treba prikazivati kao proces prilagodbi i rješenja za socijalni problem. Ova teorija prikazuje kako se poduzeće vremenom usmjerava na ključne sposobnosti te kako je došlo do njegove specijalizacije kojom se mogu postići odlični rezultati.⁵⁸

Osamdesetih godina formirana je primjena teorije igara na poduzeće. Time se razvila teorija koja opisuje poduzeće kao udruživanje različitih sudionika. Menadžeri su samo tehnokratski sudionici između dioničara i zaposlenika. Reakcije na tržišne promjene te brzo formiranje i prilagodbe značajno doprinose pojavi virtualnih poduzeća.⁵⁹

Nakon analiza svih prethodno navedenih teorija i njihovog utjecaja, možemo zaključiti da se razvoj virtualne ekonomije temelji na teoretskih osnovama. Virtualna poduzeća dio su logičnog slijeda u njihovom razvoju. Ono što izdvaja virtualna poduzeća i virtualno poslovanje jesu stupanj i intenzitet primjene.⁶⁰

⁵⁶ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.55.

⁵⁷ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.55.

⁵⁸ Ibid, str. 57.

⁵⁹ Ibid, str. 58-59.

⁶⁰ Kolaković, M. (2010), op. cit. u bilj 1, str. 58-59.

3. DEFINIRANJE INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE

3.1. Definiranje informacijske tehnologije

Informacijska tehnologija utječe na sve dijelove društvenog i privatnog života. Ona predstavlja skup računala, telekomunikacija, i softvera koji omogućuju unos, obradu i protok informacija.⁶¹

Tehnologija je ukupnost znanja, metoda i tehnika koje se koristi u procesu rada, upravljanja i međusobne komunikacije. U današnje vrijeme razvoja tehnike, proizvodnih i društvenih razvoja, tehnologija je interdisciplina koja proučava postupke, procese i metode u tehničkom znanstvenom području.⁶²

Globalno tržište traži unaprjeđenje poslovnih procesa u pojedinim industrijama i primjenu informacijske tehnologije na odgovarajući način, kako bi se postigao uspjeh..⁶³

Definicija informacijske tehnologije koja se odnosi na fizičke karakteristike uključuje pojmove kao što su hardver, softver, računalo, tv, kamera, internet, satelit i ostali pojmovi koji su dio našeg života. Druga definicija odnosi se na poslovne svrhe i primjenu tehnologije u poslovanju kroz informacije i znanje koje koriste menadžeri koji odlučuju..⁶⁴

Unaprjeđenje poslovnih procesa ostvaruje se kroz informacijske tehnologije unutar poduzeća i među poduzećima. Promjene koje se odnose na napredak u učincima poduzećima obuhvaća poslovne procese i upravljanje. To obuhvaća veliko ulaganje u informacijsku tehnologiju, ali ne može se očekivati da će se samim ulaganjem povećati učinkovitost poduzeća, već prilagodljivost novom sistemu dovest će do unaprjeđenja poduzeća.⁶⁵

⁶¹ Varga, M., Ćurko, K., Panian, Ž., Čerić, V., Bosilj - Vukšić, V., Srića, V., ... & Jaković, B. (2007). Informatika u poslovanju. Element, Zagreb, str. 97.

⁶² Bahtijarević - Šiber, F. (1992). Utjecaj tehnologije na organizaciju. Ekonomski pregled, Hrvatsko društvo ekonomista, Zagreb, 1-2, str. 65.

⁶³ Šuber, B. (2005). „Unaprjeđenje poslovnih procesa pomoć informacijske tehnologije“. Ekonomski vjesnik, 13 (1-2), str. 97-105. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199766> [26. ožujaka 2020.]

⁶⁴ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.53.

⁶⁴ Kolaković, M. (2010.), op.cit. u bilj 1, str.53.

⁶⁵ Severance, D., Passino, J. (2009). IT u primjeni. Mate d.o.o., Zagreb, str. 1.

3.2. Razvoj informacijske tehnologije

Razvoj informacijske tehnologije posljednjih 15-tak godina uvjetovao je njezin utjecaj na razvoj gospodarstva. Stvorene su nove mogućnosti obrade tržišta, stvorena je potreba za novim proizvodima i uslugama, smanjeni su troškovi, povećana je učinkovitost i kvaliteta proizvoda i usluga.⁶⁶

Informacijska tehnologija omogućila je primjenu paradoksa u poslovanju, a to je upotreba induktivne logike u razvoju procesa. Klasična ekonomija prolazi od deduktivnog razmišljanja, prvo se utvrdi problem, a zatim se biraju najbolja moguća rješenja. Informacijska tehnologija omogućuje suprotan način sagledavanja poslovnog problema. Najprije se stvara nova tehnologija, a naknadno se traži primjena u rješavanju postojećih poslovnih problema. Takav način razmišljanja i primjene logike krivac je za snažnu ekspanziju informacijske tehnologije i stvaranje novih potreba na tržištu.⁶⁷

Razvojem informacijske tehnologije rasla je i važnost novog komunikacijskog medija Interneta. Poslovanje organizacije počinje se mijenjati, i to u sljedećim segmentima: mijenja se priroda poslovnih procesa, pronalazak i razmjena informacija postaje brža i učinkovitija, organizacija poduzeća postaje hijerarhijski slojevita (mrežna i projektna organizacija). Pojedini poslovni procesi unutar organizacije razvojem interneta, postaju dinamičniji, brži i točniji. Primjer B2B povezivanja uvelike je ubrzao proces nabave i koristeći intranet koji je povezan na internet, stvaraju se ekstraneti koji povezuju zainteresirane organizacije i procese koji se odvijaju među njima čini efikasnijim. Proces prodaje proizvoda i usluga putem e-commercea je ubrzan, a komunikacija s kupcima i potrošačima kvalitetnija.⁶⁸

Informacije i njihov pronalazak ključan su čimbenik razvoja poslovanja. Stoga je potrebno iskoristiti internet, ali uz prevladavanje određenih poteškoća. Naime, internet je prepun podataka, ali da bi se oni pretvorile u informacije koji bi bile od koristi tvrtkama, nužno ih je strukturirati. Informacijska tehnologija i internet (uključujući intranet i ekstranet) omogućili su efikasniju komunikaciju unutar organizacije, te eliminirali nepotrebne hijerarhijske razine i povećali brzinu i učinkovitost međusobne komunikacije.⁶⁹

⁶⁶ Šuber, B. (2005). „Unapređenje poslovnih procesa pomoć informacijske tehnologije“. Ekonomski vjesnik br. 1 i 2 (18), str. 97-99. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199766> [26. ožujka 2020.]

⁶⁷ Ibid, str. 97-99.

⁶⁸ Ibid, str. 97-99.

⁶⁹ Ibid, str. 97-99.

Tabela 1. Razvoj informacijske tehnologije

RAZDOBLJE	ADMINISTRATIVNI OBLIK	PRIMARNI CILJ	SVRHA
ERA 1. 1950 - 70.	Regularni monopol	Organizacijski	Produktivnost efikasnost
ERA 2. 1971. – 80.	Slobodno tržište	Pojedinac	Efikasnost
ERA 3. 1981. – 90.	Regularno slobodno tržište	Poslovni procesi / interorganizacijski	Strategijska konkurentnost
INTERNET ERA 1990. -	Regularno slobodno tržište	Horizontala i vertikalna integracija poslovanja	Konkurentnost pokretač poslovanja

Izvor: Srića, V., Spremić, M. (2000). *Informacijskom tehnologijom do poslovnog uspjeha*. Sinergija, Zagreb, str. 19.

Informacijska tehnologija je relativno mlada tehnologija vrlo dinamičnog razvoja tako da sva starija znanja zastarijevaju vrlo brzo. Razvoj informacijske tehnologije utjecao je na razvoj poslovnih trendova i bez tog razvoja koje nam IT danas pruža ne bi bilo moguće zamisliti suvremene poslovne trendove i funkcioniranje poslovnih sustava.

U prvoj polovici dvadesetog stoljeća računala su se svodila na električne kalkulatore, a u drugoj polovici dvadesetog stoljeća počinje prva era u razvoju informacijskih tehnologija gdje se teži automatizaciji postojećih ručnih procesa, te se razvijaju klasična programska rješenja (obračun plaća, računovodstvo, planiranje proizvodnje, skladište, narudžbe, itd.) koja ubrzavaju proces i značajno smanjuju ili eliminiraju troškove, to jest povećavaju produktivnost. Međutim, tehnologijom se upravljalo centralizirano te su centri automatske obrade podataka (AOP) postali centri moći što sve inicira tzv. ‘‘PC revoluciju’’. Početkom sedamdesetih godina razvijaju se sustavi za izvještavanje, a krajem sedamdesetih godina dolazi do pojave osobnih računala te nestaje centralizacije i korisnici više ne ovise o AOP-u, odnosno odlučivanje je u rukama pojedinca.⁷⁰

U osamdesetim godinama IT mijenja svoju funkciju i služi kao podrška odlučivanju i na taj način postaje stratejska i konkurentna prednost kompanija. Kompanije se pomoću

⁷⁰ Boban, M., Babić, A. (2014). Utjecaj informacijskih tehnologija na gospodarski rast, poslovni rezultat i stopu rasta profita poduzeća u Republici. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, 1-2/2014, str. 62 - 63

informatijskih tehnologija povezuju s kupcima i dobavljačima, a u devedesetima se već znatan postotak novčanih i financijskih transakcija odvija u on-line obradi EDI (elektronička obrada podataka, engl. Electronic Data Interchange). Pojavom interneta otvaraju se nove mogućnosti i poslovne prilike, a informatijska tehnologija postaje pokretač modernog poslovanja i uzrokuje velike promjene u oblicima i načinu poslovanja.⁷¹

Informatijska tehnologija danas je neodvojiv dio poslovanja. Toga su i svjesni današnji menadžeri pa gotovo svako poduzeće koristi informatijsku tehnologiju kao osnovu svoga poslovanja. Sve se više ulaže u informatijsku tehnologiju što povećava potrebu za kvalitetnim upravljanjem IT-om i informatičkim projektima stoga poduzeća zahtijevaju od svojih zaposlenika informatičku pismenost jer u današnjem svijetu poznavanje informatijskih tehnologija predstavlja preduvjet uspješnog poslovanja.⁷²

Primjena informatijske tehnologije u poslovanju omogućuje da kompanije posluju globalno 24 sata na dan, 365 dana u godini. Prostorna ograničenja nestaju, a kompanije posluju gdje god je to potrebno, odnosno posluju gdje god postoji mogućnost profita, što sve utječe na organizacijsku strukturu kompanija, a zemljopisni i prostorni koncept poslovanja za mijenjaju informatijski koncept.⁷³

Informatijska tehnologija nam omogućuje da imamo ured bilo gdje. Poslovanje putem interneta i elektroničko poslovanje afirmiraju novo, virtualno tržište koje daje priliku globalizacije poslovanja i malim i srednjim kompanijama. Internet postaje temeljni imperativ svake poslovne organizacije.⁷⁴

Ako se nove tehnologije mogu uvesti, zašto su onda neke zemlje siromašne, a druge bogate? Osnovni uzrok leži u razlici obrazovanosti stanovništva. U zemljama gdje je razina obrazovanja niska, iako je nova tehnologija dostupna uvozom suvremenih proizvoda, radna snaga nema potrebne vještine i znanja da se produktivno koristi tim proizvodima. Ulaganje u ljudski kapital u tranzicijskim zemljama je zbog toga osnovna pretpostavka za realizaciju modificirane neoklasične teoriju rasta: siromašne zemlje mogu imati brži ekonomski rast od bogatih zemalja ali samo uz određenu veličinu ljudskoga kapitala.⁷⁵

⁷¹ Boban, M., Babić, A. (2014). op. cit. 1-2/2014, str. 63.

⁷² Ibid, str. 63.

⁷³ Boban, M., Babić, A. (2014). Utjecaj informatijskih tehnologija na gospodarski rast, poslovni rezultat i stopu rasta profita poduzeća u Republici. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, 1-2/2014, str. 63

⁷⁴ Boban, M., Babić, A. (2014). Op.Cit, str.63.

Tradicionalne metode razvoja poslovne strategije nisu prepoznavale velike prednosti IT-a, pa se tehnologija, a s time i IT uglavnom smatrala troškom i nije se uočavala mogućnost stvaranja odnosno dodavanja vrijednosti. Informacijska tehnologija se uglavnom upotrebljavala za automatizaciju postojećih procesa koji su ionako bili neefikasni i neučinkoviti, odnosno samo dobar alat i podrška operativnom procesu što je dovodilo do tehnološkog paradoksa jer su velika ulaganja u IT donosila malo povećanje produktivnosti poslovanja, tj. IT se nadodavao na postojeću i neučinkovitu organizacijsku strukturu što je stvaralo velike gubitke.⁷⁶

Strateška važnost primjene IT-a u poslovanju prije svega se očituje kroz međusobnu povezanost s organizacijskim karakteristikama kompanije. Pogrešna procjena može ozbiljno ugroziti poslovanje i položaj kompanije na tržištu stoga je ciljeve strategije poslovanja nužno uskladiti s ciljevima IT-a.⁷⁷

IT donosi brojne prednost, tj. utječe na opipljive parametre (niži troškovi poslovanja, skraćenje vremena proizvodnje, bolji rezultati poslovanja) kao i na neopipljive parametre (poboljšana razina usluge prema kupcima, bolja povezanost s partnerima, unapređenje kvalitete, poboljšan imidž, itd.) i na taj način menadžment rabi IT za poboljšanje temeljnih vrijednosti i prednosti kompanije.⁷⁸

Djelotvorni strateški informacijski sustavi omogućuju kompanijama provedbu dugoročnih poslovnih ciljeva i aktivnosti pomoću kojih se ti ciljevi mogu ostvariti. Temelje se na skupljanju strateških informacija na temelju kojih će vodstvo moći donositi ključne poslovne odluke. Oni vrlo često mijenjaju ciljeve poslovanja, poslovne procese, proizvode i koncepte organizacijskih veza s okruženjem, a sve u svrhu postizanja prednosti pred konkurentima.⁷⁹

Strateško značenje informatike te uloga informatizacije poslovanja danas i u budućnosti možemo pokazati na sljedeći način:⁸⁰

1. brzina dolaženja do kupca postaje ključna – zadovoljstvo korisnika

⁷⁵ Kandžija, V., Lovrić, Lj., (2006). Ekonomski rast tranzicijskih zemalja u procesu globalizacije. *Ekonomski misao i praksa*, Vol., No.1. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&styp=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=EKONOMSKI+RAST+TRANZICIJSKIH+ZEMALJA++U+PROCESU+GLOBALIZACIJE+ [20. travnja 2020.]

⁷⁶ Boban, M., Babić, A. (2014). Op, Cit, str.64.

⁷⁷ Ibid, str.64.

⁷⁸ Ibid, str.64.

⁷⁹ Boban, M., Babić, A. (2014). Op, Cit, str. 62 - 64.

⁸⁰ Srića, V., Bosilj – Vukšić, V., Ćurko, K., Pejić – Bach, M., Strugar, I., Škoro, I. (1999). *Menedžerska informatika*. MEP Consult, Zagreb, str. 1, 1 - 7.

2. sve treba povezati sa svime, prodavače s kupcima, proizvode s uslugama, dizajnere s budućim korisnicima, sve nekadašnje, sadašnje i potencijalne korisnike uzajamno
3. dodatna vrijednost proizvoda i usluga treba rasti brže nego sami proizvodi i usluge
4. treba pokušati ugraditi proizvod u svaku uslugu i uslugu u svaki proizvod
5. čitavim poslovanjem valjda upravljati u realnom vremenu, poznavajući sve potrebne informacije u trenutku njihova nastajanja
6. proizvode i usluge valja nuditi interaktivno u izravnoj vezi s kupcem
7. prikupljanje informacija iz svake poslovne transakcije

IT distribuira informacije i znanje, povezuje organizacijske dijelove kompanija, nameće novu organizacijsku strukturu, nove standarde poslovanja i donosi brojne konkurentske prednosti. Poslovni procesi su znatno ubrzani i upotrebom IT-a potpuno se mijenjaju i poboljšavaju, pri čemu se javljaju novi izazovi upravljanja informacijama: upotreba novih tehnologija potiče stalne promjene, niz informacija i pružanje otpora primjeni računala, brzina reakcije na tržišne promjene, troškovna učinkovitost, sigurnost i etička pitanja.⁸¹

Informacijska tehnologija u poslovanje uvodi brojne novine i olakšava poslovanje. IT postaje glavni čimbenik poslovnog uspjeha, pomaže u stvaranju konkurentske prednosti i pokretač je poslovanja. Čini se kako je razvoj informacije tehnologije jedan od najvećih i najboljih oružja u stvaranju konkurentske prednosti i što bolje pozicije na tržištu. Brzina širenja informacija skratila je vrijeme u donošenju bitnih poslovnih odluka koje su bitan faktor u stvaranju konkurentske prednosti a tako glavni pokretač poslovanja.

3.3. Trendovi informacijske tehnologije

Informacijska tehnologija je svojim burnim razvojem posljednjih nekoliko desetljeća bila iznimno važna postindustrijskom društvu i ostvarila bitan utjecaj na sva područja rada i života razvijenih društava. Ogromna izdavanja za istraživanje i razvoj rezultiraju brojnim inovativnim postupcima, metodama, uređajima i primjenama.

Ulaganje u informacijsku tehnologiju moćno je uporište za omogućavanje i pokretanje nove poslovne strategije. Ono može smanjiti operativne troškove i poboljšati mogućnosti

⁸¹ Srića, V., Spremić, M. (2000). Informacijskom tehnologijom do poslovnog uspjeha, Sinergija, Zagreb, str. 23-28.

funkcioniranja sustava i poslovnih procesa, pa je zato takvo ulaganje opravdano zbog svoje povezanosti strategijom koju podržava.

Rast potražnje za informatičkom tehnologijom gledano zemljopisno i tehnološki vrlo je neujednačen. Najbrži rast IT-tržišta, čak po dvoznamenkastim stopama, bilježe BRIC (Brazil, Rusija, Indija i Kina) zemlje uz još neke brzo rastuće ekonomije, odnosno regije iz kojih dolaze. To su zemlje s najdinamičnijim stopama ekonomskog rasta, ali manje informatički zrele u odnosu na razvijene zapadne zemlje. SAD, Japan, a posebno Zapadna Europa bilježe stope niže od globalnog prosjeka. Uz ekonomske silnice, druga glavna odrednica IT-potražnje je aktualna tehnološka revolucija. Informatika je u razvojnoj fazi treće IT-platforme koju karakterizira: mobilnost komunikacija, IT-usluge iz oblaka, velika količina podataka, društvene mreže kao temeljna infrastruktura.⁸²

Dakako, nova tehnologija ne prodire preko noći jer paralelno opstaje stari tradicionalni i novi IT. Međutim, razlika između ta dva svijeta jest u tome što stari IT stagnira dok potražnja za proizvodima i uslugama novog informacijskog raste po dvoznamenkastim stopama. Dakle, danas i u godinama koje slijede globalno IT-tržište pokretat će dvije osnovne silnice – rast potrošnje informatičke opreme i usluga u najbrže rastućim ekonomijama te rastuća potražnja za proizvodima i uslugama treće IT-platforme.⁸³

Informacijska tehnologija mijenja način rada i poslovanja. Neki od najznačajnijih trendova promjene načina rada unutar poslovne organizacijske jedinice jesu:⁸⁴

- rad u skupini je sve potrebniji jer su zadaci sve kompleksniji pa se formiraju timovi za potrebe izvršenja određenog zadatka ili projekta – takav rad zahtijeva mogućnost brze i jednostavne komunikacije te korištenje softverskih alata koji podržavaju rad u skupini, održavanje sastanaka na daljinu i slično
- mogućnost rada izvan ureda i nehijerarhijska organizacija rada – IT s brzom komunikacijom i mogućnošću distribuiranog korištenja centraliziranih baza i skladišta podataka te lokalno smještenih alata za potporu odlučivanju podržava i nehijerarhijsku organizaciju rada, u kojoj su zbog brzih promjena u poslovnoj okolini pojedinci i radne skupine u realizaciji zadataka u velikoj mjeri nezavisni te se mogu brže prilagoditi promjenama i odgovoriti novim izazovima

⁸² Žitnik, B. (2014). Globalni IT - kriza zaboravljena Hrvatski IT - neki nalaze izlaz. Infotrend, 194(1), str.8-9

⁸³ Ibid, str. 8-9.

⁸⁴ Ibid, str. 8-9.

- povjeravanje dijela posla vanjskim organizacijama – mogućnost brzog i jeftinog slanja velike količine podataka na velike udaljenosti te bitno poboljšana komunikacija utjecali su i na znatno povećanje povjeravanja poslova vanjskim organizacijama

Informacijska tehnologija koristi se kao ključni resurs kojim organizacija može dugotrajno osigurati rast, povećanje prihoda i konkurentnost na tržištu. Osnovni načini na koji se ona može koristiti kao strategijski resurs su:⁸⁵

- poboljšanje procesa i promjena organizacijske strukture (pristup reinženjerstva poslovnih procesa najčešće se kombinira s evolucijskim pristupom kontinuiranog poboljšanja procesa te korištenje interneta kao infrastrukture koja omogućuje stvaranje virtualne organizacije)
- uključivanje informacijske tehnologije u proizvode i usluge (robotizirane proizvodne linije velikog kapaciteta i preciznosti, fleksibilni proizvodni sustavi koji omogućuju brzu izmjenu proizvodnog programa, računalno oblikovanje proizvoda, novi načini pružanja koji povećavaju njihovu kvalitetu, raznovrsnost i brzinu)
- povezivanje s drugim organizacijama

U suvremenim je poslovnim organizacijama komunikacija zamijenila znatan dio razmjene informacija običnom poštom, telefonom, telefaksom pa čak i dio sastanka licem u lice. Za djelotvorno korištenje računala u komunikaciji potrebno je dobro poznavati različite komunikacijske tehnologije.⁸⁶

⁸⁵ Breslauer N., Gregorić M. (2015.) Utjecaj informacijskih tehnologija na učinkovitost poduzetničkih projekata. Stručni rad. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=222270 [26. travnja 2020.]

⁸⁶ Jurković, Z., Marošević, K., (2013). Utjecaj informacijske tehnologije na poslovnu komunikaciju, Ekonomski vijesnik, Vol. XXVI, No.2., str 497. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&stype=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=utjecaj+informacijske+tehnologije+na+poslovnu+komunikaciju [20. travnja 2020.]

Tabela 2. Prednosti i nedostaci e-komunikacije

Prednosti	Nedostaci
Asinkorna (poruke se mogu odašiljati i primati u različito vrijeme)	Otuđuje ljude
Omogućuje brzo odašiljanje informacija primatelju da u miru prikupi, promisli i koncipira na koji će način prenijeti	Pojedinac koji većinom komuniciraju elektronički nisu dio neformalnih komunikacija pa su zbog toga nerijetko žrtve organizacijskih politika jer nisu nazočni da bi se borili za vlastite interese i poziciju
Reducira razlike između pošiljatelja i primatelja (statusne, nacionalne, dobne i sl.)	Elektroničkim komuniciranjem teže je razviti i očuvati jaku organizacijsku kulturu, dobre odnose na radu i atmosferu povjerenja i kooperativnosti
Ima i sve prednosti pisane komunikacije	Ima sve nedostatke pisane komunikacije

Izvor: Jurković, Z., Marošević, K., (2013). Utjecaj informacijske tehnologije na poslovnu komunikaciju, *Ekonomski vjesnik*, Vol. XXVI, No.2., str 498.

Informacijska tehnologija pokretač je novih poslovnih strategija. Ulaganje u IT infrastrukturu može smanjiti operativne troškove i poboljšati mogućnosti funkcijskih sustava i poslovnih procesa, pa je zato takvo ulaganje opravdano zbog svoje povezanosti s poslovnom strategijom koju podržava.⁸⁷

3.4. Razvoj Interneta

Internet je promjena u životu i radu ljudi što se samim time odrazilo i na način rada i međusobne komunikacije među ljudima, organizacijama i državama. Uz njegovu otvorenost i dostupnost došlo je do širenja poslovne suradnje i razmjene informacija na globalnoj razini. Nastaju i razvijaju se novi oblici poslovanja, odnosno nastaje elektroničko poslovanje, koje ne isključuje tradicionalne oblike i načine rada, već ih nadopunjuje i unapređuje.

Elektroničko poslovanje doprinijelo je povećanje brzina i reakcija tvrtki na globalne promjene, udaljenost je prestala biti presudan faktor u poslovanju, a globalno tržište je postalo mjesto za tržišno natjecanje. Među najvažnijim pogodnostima elektroničkog poslovanja jest mogućnost

⁸⁷ Severance, D., Passino, J. op. cit., str. 43.

prodaje roba i usluga po nižim cijenama, suradnja s partnerima 24 sata na dan svaki dan u godini, što omogućava veću konkurentnost na tržištu.

Internet je globalna mreža milijuna računala povezanih određenim protokolom. Razvoj Interneta kao globalne mreže ponajprije je ovisio o razvoju sredstava komuniciranja. Izumi telegrafa, telefona, radija i računala bili su tako podloga za pojavu interneta. No sve započinje šezdesetih godina dvadesetog stoljeća kada je ministarstvo obrane SAD-a počelo projekt umrežavanja dislociranih elektroničkih računala koja su trebala međusobno komunicirati, odnosno izmjenjivati podatke.⁸⁸

U najvažnije internetske usluge spadaju: WWW (World Wide Web); e- pošta (e-mail); Daljinsko preuzimanje datoteka (FTP); Dostavne liste (Mailing List); Korisničke diskusijske skupine (Usenet); Čavrljanje (Chat); VoIP (Voice over IP); Internet telefonija; Videokonferencije; WAP (Wireless Application Protocol). World Wide Web (WWW) je osnovna i najpopularnija internetska usluga. WWW je izborio svoju ulogu u gotovo svim područjima ljudske djelatnosti kao neizmjeran izvor različitih informacija ili kao način prezentiranja vlastitih poruka. U kratko vrijeme WWW je prošao put od sredstava za razmjenu znanstvenih informacija, preko sredstava opće i globalne komunikacije multimedijским sadržajima, do neizostavnog sredstva suvremenog poslovanja, posebice kao jedan od temelja e- poslovanja, čime je WWW postao najznačajnija internetska usluga.¹⁸ e-pošta (engl. e-mail) je elektronička poruka poslana s jednog računala na drugo. Ona je veoma moćan i koristan alat u poslovnom svijetu bez kojeg je danas nemoguće zamisliti modernog menadžera koji ne koristi internet a s time i e-mail. U poslovnom svijetu najviše se koristi za dogovaranje sastanaka, slanje dopisa i raznih dokumenata unutar poduzeća ili sa vanjskim suradnicima.⁸⁹

Projektom koji je 1969. pokrenula agencija Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA) nastao je Internet. Cilj projekta bilo je povezivanje različitih tipova računalnih mreža putem zajedničkoga, standardnoga protokola koji bi omogućio komunikaciju računala bez obzira na njihov tip. Taj znanstveni projekt zvao se Interneting Project, a razvijeni sustav mreža nazvan je ARPANET. Tijekom 1970-ih razvijene su važne internetske usluge kao što su

⁸⁸ Boban M., Babić A. (2014.) Utjecaj internetskih tehnologija na gospodarski rast, poslovni rezultat i stopu rasta profita poduzeća u republici hrvatskoj. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, Vol.,1-2, str,66-67. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199766>. [20. travnja 2020.]

⁸⁹ Boban M., Babić A. (2014.) Op.Cit. Vol.,1-2, str,66-67. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199766>. [20. travnja 2020.]

elektronička pošta, korištenje udaljenih računala (Telnet), prijenos datoteka i sustav elektroničkih novosti, a objavljen je i TCP protokol.⁹⁰

Internet se temelji na tzv. klijent – poslužitelj model, u kojem svako računalo može biti klijent koji traži usluge ili poslužitelj koji te usluge pruža. Pritom računala poslužitelji imaju pristup bazama podataka u kojima se nalaze podaci koje računala klijenti mogu koristiti.⁹¹

Internet je globalna računalna mreža koja povezuje velik broj računala i računalnih mreža s velikim brojem korisnika. Njegov razvoj počinje 1969. godine započet u znanstveno-istraživačkom radu, sastoji se od nekoliko faza te možemo reći da je to izmijenilo sliku svijeta u kakvom danas živimo:⁹²

U prvoj fazi (1969. – 1983.) godine su bila spojena dva računala, a 1972. već oko četrdesetak računala. Tu se javlja usklađeno djelovanje civilnog i vojnog sektora. U drugoj fazi (1983.-1992.) se razvila najznačajnija mreža velikih razmjera Nacionalne fondacije za znanost. Na takav kompleksni sustav se priključuju i daljnje mreže pa se naziv tog mrežnog konglomerata počinje koristiti kao Internet.

Internet u trećoj fazi (1992.- 1995.) dolazi do brojke od milijun većih računala po cijelome svijetu. Na inicijativu vodećih znanstvenika i intelektualaca je osnivano Društvo za Internet koje ga proglašava „općim dobrom čovječanstva“. U ovoj razvojnoj fazi dolazi do sve većeg broja ljudi koji otkrivaju i susreću se s mogućnosti Interneta.

U četvrtoj fazi (1995.-2005.) dolazi do razvita Word Wide Web (WWW) koji postaje jedan od najpopularnijih i najznačajnijih internetskih servisa dok Internet postaje novi globalni gospodarski prostor unutar kojeg imamo četiri temeljna gospodarska sektora:⁹³

1. sektor proizvođača elemenata internetske infrastrukture
2. sektor pružatelja internetskih usluga i aplikacija
3. sektor internetskih poduzetnika
4. sektor posrednika u internetskom poslovanju

Prve korake interneta kakvog danas imamo pred nama, možemo naći u okrilju vojne industrije. Tijekom “hladnog rata” i blokovske politike svaka je strana nastojala što više pojačati svoje naoružanje, razviti što je moguće veći ubojiti arsenal. Iako je to nespojivo sa uvrješonom

⁹⁰ Srića, V., Bosilj – Vukšić, V., Ćurko, K., Pejić – Bach, M., Strugar, I., Škoro, I. op. cit. str. 2, 2 – 2.

⁹¹ Srića, V., Bosilj – Vukšić, V., Ćurko, K., Pejić – Bach, M., Strugar, I., Škoro, I. op. cit. str. 2, 2 – 2.

⁹² Panian, Ž. (2013.) Elektroničko poslovanje druge generacije, Ekonomski fakultet Zagreb, str.7.

⁹³ Ibid., str.7.

“zdravom pameću” nastojao se očuvati mir konstantnim naoružavanjem i prijetnjama “prvim udarom” ili “odgovorom na prvi udar”. Usporedo s tim, doduše u manjoj mjeri, razvijali su se i planovi za društvo koje bi moralo sačuvati osnovne funkcije proizvodnje i preživljavanja i nakon nuklearne kataklizme. U vojnom je interesu SAD-a bilo stvoriti decentraliziranu mrežu koju se ne bi moglo uništiti brzim udarima.⁹⁴

Internet također karakteriziraju o sljedeća svojstva:⁹⁵

- Robosnost i pouzdanost - ne traži se da Internet radi optimalno, već je važnije da funkcionira i u nepovoljnim uvjetima, npr. kada otkazu neki od poslužitelja ili veza među njima.
- Kvaliteta usluge - potrebno je osigurati ne samo omogućavanje pružanja usluga, već i garanciju određenu kvalitetom usluga. To je složen problem kako zbog raznovrsnosti i kompleksnosti usluga koje se pružaju posredstvom Interneta, tako i zbog činjenice da to zahtijeva koordinaciju i sporazumijevanje velikog broja pružatelja internetskih usluga
- Skalabilnost – Internet se razvija velikom brzinom i stalno raste broj računala i računalnih mreža kao i promet koji se posredstvom njega odvija i zbog toga treba osigurati dovoljan broj adresa za računalo
- Standardi – kompleksna i ogromna mreža kao što je Internet, u koju je uključen raznovrstan hardver i softver te radi na decentralizirani način ne može funkcionirati bez standarda kojih se svi sudionici moraju pridržavati

⁹⁴ WebDimension. Dostupno na: <http://povijest.net/2018/?p=2374> [20. travnja 2020.]

⁹⁵ Bosilj Vukšić, V., Pejić Bach, M. (ur.), (2012). Poslovna informatika, Element, Zagreb, 2.izmijenjeno izdanje, str.101.

4. INFORMACIJSKA TEHNOLOGIJA U GLOBALIZACIJSKOM PROCESU

4.1. Definicija globalizacije

Globalizacija je proces kojim se smanjuju ili potpuno ukidaju prepreke u međunarodnoj ekonomskoj razmjeni i povećava ekonomska integracija među zemljama. Proces globalizacije započinje nakon Drugog svjetskog rata. Ona mijenja svjetsku ekonomiju djelujući na međunarodno tržište i proizvodne procese. Osnove karakteristike globalizacije su brisanje zemljopisnih ograničenja, spajanje nacionalnih tržišta koja su izolirana pomoću trgovinskih barijera i prepreka u udaljenosti, vremenskoj razlici, kulturi i društvenom uređenju.⁹⁶

Globalizacija dovodi do nastanka globalnog tržišta i globalnih proizvoda, jačanja međupovezanosti nacionalnih gospodarstava, a unutar njih regija i gradova. Dolazi do razmjene pa čak i do spajanja pojedinih kultura i nastanka nove – globalne kulture. Globalizacija je proces gospodarskog, političkog, socijalnog i kulturnog djelovanja na nadnacionalnoj razini, proces koji na globalnoj razini mijenja stare gospodarske, političke, socijalne i kulturne odnose. Globalizacija ima različite aspekte: ekonomski, kulturni, sociološki, politički i ekološki i slično.⁹⁷

Danas se najviše govori o globalizacija ekonomskih tokova i to je prvo na što se pomisli kada se govori o samoj globalizaciji. U ekonomskom smislu, globalizacija je proces kojim se smanjuju ili potpuno ukidaju prepreke u međunarodnoj razmjeni te se povećava ekonomska integracija između zemalja.⁹⁸

Globalizacija dovodi do stvaranja trgovačkih blokova, globalnih tvrtki i globalnih ekonomija. Svijet na taj način postaje jedinstveni sustav, a svjetsko tržište dostupno svima. Nastanku procesa globalizacije svjetskog gospodarskog sustava pogodovali su sve prisutnija liberalizacija i deregulacija međunarodnih ekonomskih tokova, razvoj informatičke i telekomunikacijske tehnologije, uspostava svjetskih informacijskih sustava te povećanje i brzine i smanjenje troškova prijevoza.⁹⁹

⁹⁶ Lazibat, T. i Kolaković, M.(2004.) Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije:globalizacije svjetske privrede, str.8

⁹⁷ Ibid, str.9.

⁹⁸ Jurković, P.(2002.) Javne financije, Masmedia, Zagreb, str.152.

⁹⁹ Lončar, J.(2005.) Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja, str.93.

Kada se govori o nastanku globalizacije svakako se mora spomenuti GATT (engl. *General Agreement on Tariffs and Trade*) i značenje što ga je imalo smanjenje trgovačkih carina među zemljama. Ono je, uz ostalo, pridonijelo njihovu jačem međusobnom trgovinskom povezivanju. GATT je osnovan 1947. i temeljio se na klauzuli o najvećim pogodnostima. Iz nje proizlaze tri temeljna načela: načelo recipročnosti, načelo liberalizacije i načelo nediskriminacije u svijetu. To je na kraju dovelo do stvaranja svijeta kakav jest danas.¹⁰⁰

Načelo recipročnosti odnosi se na to da trgovačke olakšice koje potpisnice GATT-a priznaju jedna drugoj, moraju biti jednake za obje strane. Kasnije je to načelo ublaženo u korist zemalja u razvoju. Načelo liberalizacije podrazumijeva postupno smanjivanje carina i drugih ograničenja, a načelo carinske nediskriminacije da se dvostruke carinske olakšice između dviju potpisnica moraju primijeniti na sve članice GATT-a. Carinske stope također se ne smiju jednostrano povećavati.¹⁰¹

U godini osnivanja GATT-u su pristupile 23 zemlje, a kasnije se taj broj neprestano povećavao. GATT je 8. prosinca 1994. preimenovan u WTO (engl. *World Trade Organization*) na kraju urugvajskog kruga pregovora i ministarske konferencije u Marakeshu. WTO je počeo djelovati 1995., a financira se doprinosima potpisnica prema njihovu udjelu u trgovini među članicama. U članstvu su 134 države.¹⁰²

Globalizacija je nastala konvergencijom političkih, društvenih, tehnoloških i ekonomskih faktora.¹⁰³

Politički faktori

Ukidanje ograničenja za međunarodno tržište trgovanje rezultiralo je pojavom globalizacije i rastom međunarodne trgovine. Osim GATT-a kasnije (WTO-a), blokovi poput EU-a i NAFTE znatno su pridonijeli razvoju međunarodne trgovine što je preteča globalnom poslovanju. Pad komunističkog sustava otvorio je nova tržišta koja su dugo bila izolirana od međunarodne trgovine. WTO i EU su najvažnije institucije koje su pridonijele ulasku stranih investicija u slabije razvijene zemlje svijeta i širenje globalizacije.

¹⁰⁰ Ibid, str. 93.

¹⁰¹ Ibid, str. 93.

¹⁰² Ibid, str. 93.

¹⁰³ Ibid.

Tehnološki faktori

Industrijska revolucija krajem 18. stoljeća simbolizira početak globalizacije. Industrijalizacija je označila masovan početak masovne proizvodnje, a daljnji razvoj tehnologije masovne proizvodnje rezultiralo je globalizacijom industrija. Smanjenjem cijena porasla je atraktivnost određenih proizvoda na globalnoj razini. Napredak u transportu je također odigrao ključnu ulogu u razvoju globalizacije, i to ranije željeznički a kasnije zračni promet. Najnoviji pokretač globalizacije je informacijska revolucija, Internet i elektronička pošta omogućili su globalno poslovanje.

Društveni faktori

Rast osobnih primanja i mogućnost korištenja kredita doveli su do pojave konzumerizma. Desile su se temeljne promjene u društvu kao što je porast prihoda i obrazovanja građana, povećana složenost marketinških transakcija uslijed razvoja tehnologije i ekološke prijetnje. Ti su čimbenici doveli do velikog pritiska u društvu u smislu nezadovoljstva ekonomskim, društvenim i ekološkim uvjetima, marketinškim sustavom i političkom situacijom.

Ekonomski faktori

Rast dohotka je kreirao potražnju za globalnim proizvodima i uslugama. Japanske korporacije su 60-tih godina prošlog stoljeća počele primjenjivati globalni pristup te su počele kreirati globalne brendove poput Sonya i Panasonic. Takav pristup japanskih korporacija prisilio je američke i europske korporacije da i same primijene pristup konkurentskom natjecanju. Globalizacija ekonomije nije uvjetovana samo slobodnom trgovinom, nego i slobodnim kretanjem kapitala. Financijska liberalizacija omogućila je funkcioniranje globalnog tržišta. Liberalizacija direktnih stranih ulaganja snažno je utjecala na proces globalizacije.

Kao što je već istaknuto, od Drugoga svjetskog rata tj. polovice 20. stoljeća, europske zemlje počele su se više okretati jedne drugima. Porast međusobne suradnje u Europi započeo je osnivanjem Europskog udruženja za ugljen i čelik, a onda i Europske ekonomske zajednice (EEZ), Europske zajednice (EZ) i naposljetku Europske unije (EU). Ti događaji potaknuli su i druge dijelove svijeta da se integriraju. Da nije osnovano zajedničko europsko tržište, ne bi bilo ni Sjevernoameričkog sporazuma o slobodnoj trgovini (NAFTA) niti njemu sličnih sporazuma.

EU je, dakle, mnogima bila nadahnuće za vlastito udruživanje. Može se reći da su regionalni trgovački blokovi zapravo stuba prema globalnom gospodarstvu.¹⁰⁴

Današnje gospodarstvo razvija se u tri pola – Zapadnoj Europi, SAD-u i Istočnoj Aziji, prije svega Japanu. Takav razvoj gospodarstva može se stoga nazvati i triadizacijom. Postojanje tri pola jasno je vidljivo u međunarodnim odnosima, osobito u proizvodnji skupe komunikacijske i informatičke opreme koja se ponajprije odvija na relaciji Sjeverna Amerika Europa, Istočna Azija. Kao primjer može poslužiti i robna razmjena EU sa SAD-om i Japanom.¹⁰⁵

Zbog visokih troškova potrebnih za razvoj te opreme, zanemareni su mnogi ostali dijelovi svijeta. Međuovisnost SAD-a, Zapadne Europe i Istočne Azije vrlo je jaka i očito da je tu jezgra globalne ekonomije. Njihova razmjena proizvoda i usluga iznosi milijarde dolara. No i u toj trijadi postoje razlike. U njoj Europa ima povijesno prvenstvo i tradicionalnu kulturnu razinu, SAD raspolažu dominantnim prirodnim i kapitalnim dobrima, a Japan starta marljivošću, iznimnom proizvodnošću i tehnološkim inovacijama.¹⁰⁶

Koncentracija moći i bogatstva još je veća u jezgri tog sustava, tj. članicama grupe G-8. Te zemlje drže preko 90% proizvodnje visoke tehnologije u svijetu i globalne računalne moći, a ujedno su i najveći ulagači u istraživanje i razvoj. Oko ovog trokuta bogatstva i moći ostali je dio svijeta umrežen na način da organizira vlastita gospodarstva s obzirom na određeni pol ili dominantnu regiju.¹⁰⁷

4.3. Uloga globalizacije

Ukidanje trgovinskih barijera učinilo je globalizaciju tržišta i proizvodnje teoretski mogućom, a tehnološki napredak pretvorio ju je u stvarnost. Globalizacija se rezultira iz tehnološkog napretka: posebno na području informacijske i komunikacijske tehnologije. Tehnološki razvoj na području prijevoza, komunikacija, upravljanja proizvodnjom, dizajniranja proizvoda i drugo, utjecalo je na mogućnost globalnog širenja informacija te proizvodnje i distribucije proizvoda i usluga.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Lončar, J.(2005.) Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja, str.96.

¹⁰⁵ Ibid, str.96.

¹⁰⁶ Ibid, str.96.

¹⁰⁷ Ibid, str.96.

¹⁰⁸ Lazibat, T. i Kolaković, M. (2004.) Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije, str.11-12

Poslovni svijet mijenjao se istovremeno s razvojem informacijskih i komunikacijskih tehnologija. Njihov razvoj promijenio je prirodu poslovanja. U posljednjem je desetljeću informacijska tehnologija, učinila golem napredak koji je omogućio porast obujma i brzine svjetskog poslovanja još neviđen u dosadašnjoj ekonomskoj povijesti.¹⁰⁹

Zbog visokih troškova potrebnih za razvoj te opreme, zanemareni su mnogi ostali dijelovi svijeta. Međuovisnost SAD-a, Zapadne Europe i Istočne Azije vrlo je jaka i jasno je da je tu centar globalne ekonomije. Njihova razmjena proizvoda i usluga iznosi milijarde dolara. U toj trijadi postoje razlike. Europa ima povijesnu i tradicionalnu kulturnu razinu, Sjedinjene Američke Države raspolažu dominantnim prirodnim i kapitalnim dobrima, a Japan započinje marljivošću, iznimnom proizvodnošću i tehnološkim inovacijama.¹¹⁰

Globalizacija je razmjer do kojeg je neka ekonomija otvorena vanjskim utjecajima. Trebala bi biti korisna za ekonomski prosperitet zemlje i razvoj. To je u skladu s pozitivnom vezom između usklađenosti i prosperiteta. Slobodna trgovina, uklanjanje carina i oslobođenje trgovinskih zona postao je bit razvoja globalizacije.

Porastao je i međunarodni tijek kapitala zbog ukidanja i smanjivanja kapitala, uključujući inozemna izravna ulaganja koja danas imaju važnu ulogu i u razvijenim te slabije razvijenim zemljama. Također je došlo do međunarodnih kulturoloških razmjena. Povećao se broj međunarodnih putovanja i migracija ljudi. Razvoj globalne telekomunikacijske infrastrukture, posebno Internet, utjecao je na lakši i brži protok informacija s jednog kraja svijeta na drugi u što kraćem vremenu.¹¹¹

Globalizacija uništava nacionalna gospodarstva koja postaju ovisna o izvanjskom, što u konačnici uspostavlja „začarani krug nerazvijenosti“. Manje razvijene zemlje prisiljene su, da bi pojačale svoj razvoj ili češće opstanak, provoditi mjere u smjeru dodatnog smanjenja socijalne sigurnosti svojih građana kako bi namaknula svoja sredstva da privuku inozemne investicije ili servisiraju svoje kreditne obveze.¹¹²

Globalizacija je trebala pridonijeti rješavanju svjetskih problema nerazvijenosti, gladi, bolesti i siromaštva. Otvorene granice, slobodno kretanje ljudi, kapitala, proizvoda i usluga, povećana produktivnost i izvoz, dovode do ubrzanog razvoja globalnoj razini. Novi svjetski poredak s

¹⁰⁹ Ibid, str.12.

¹¹⁰ Ibid, str.96.

¹¹¹ Grgić, M. i Bilas, V. (2008.) Međunarodna ekonomija, 11.poglavlje:globalizacija, održivi razvoj, i ekonomski rast, Lares plus, Zagreb, str.606.

¹¹² Družić, G. i Družić, I. (2014.) Zbornih radova znanstvenog skupa, str.99 (e-knjiga)

nestabilnom konkurencijom, neodrživ je i zahtijeva promjenu. Svaki sustav koji održava većina, a od njega preživljava manjina, neodrživ je, a takva je ekonomska globalizacija koja ne predviđa ravnomjerno raspoređivanje profita.¹¹³

Osobitost procesa globalizacije danas nalazi se u empirijskom istraživanju dimenzije, gustoće, i stabilnosti izmjeničnih regionalno – globalnih odnosa i njihove medijske definicije kao i socijalnih prostora i slika na kulturološkoj, političkoj, gospodarskoj, vojnoj i ekonomskoj razini. Prema tome svjetsko društvo nije multinacionalno društvo koje u sebi sadržava i rastvara sva nacionalna društva, već svjetski obzor obilježen mnoštvom i ne-integracijom, koji se otvara kada se uspostavlja i održava komunikacija i djelovanje.¹¹⁴

4.4. Prednosti i nedostaci globalizacije

Kao i svaki drugi proces, globalizacija donosi prednosti i nedostatke. Prednosti globalizacije su:¹¹⁵

- stopa gospodarstva raste na tri načina: bolja učinkovitost raspodjele sredstava, povećanje produktivnosti rada, smanjenje razmjera kapitala i troškova proizvodnje
- uklanjanje neučinkovitosti u sustavu proizvodnje, odnosno- ako se uoči nedostatak globalizacije to proizvodni sustav čini neprivačnim isplativosti ulaganja u njega
- privlačenje stranog kapitala uz novu inozemnu tehnologiju koja poboljšava kvalitetu proizvodnje
- globalizacija obično restrukturira proizvodnju i trgovinu – proširuje trgovine uslugama
- zemlje u razvoju pokušavaju konkurirati na tržištu tako da svjesno smanjenju cijena i poboljšavaju proizvode
- olakšava širenje industrijske robe široke potrošnje zahvaljujući rastućoj potražnji za robama široke potrošnje što dovodi do značajno bržeg širenja za zapošljavanjem
- povećava učinkovitost bankarskog i financijskog sektora te otvara vrata ulaganjima stranog kapitala, stranih banaka i osiguravajućih društva

¹¹³ Milardović, A. (2003.) Metodčki prinosi istraživanja globalizma i globalizacije, Zbornik globalizacije u Hrvatskoj, str.103.

¹¹⁴ Milardović, A. (2001.) Globalizacija, PanLiber, str.67.

¹¹⁵ Metz, F. (2013.) Globalization, Advantages and Disadvantages, Seminar, str.8.

Snage globalizacije su širenje i djelovanje jedinstvenog međunarodnog tržišta, bez prepreka kretanju ljudi, roba, usluga, kapitala. Drastična smanjenja i ukidanje mnogih ograničenja u međunarodnoj trgovini otvorila su vrata za razvoj ekonomije. Ukidanje carina dovelo je do bržeg i jednostavnijeg prelaska iz jedne zemlje u drugu. Razvoj informatičke i telekomunikacijske tehnologije omogućuje protok informacija iz jednog dijela svijeta u drugi bez ograničenja i u što kraćem vremenskom periodu. Tehnološki napredak je sve prisutniji i može se vidjeti u svakom dijelu života. Brži protok informacija i podaci dostupni svima, lakše i jednostavnije slanje informacija s jednog dijela svijeta u drugi u što kraćem vremenu.

Razvoj znanosti i tehnologije doveo je do mnogih otkrića u znanosti i tehnologiji. Otkriveni su brojni lijekovi i spašeni životi. Odnos razvijenih i nerazvijenih područja je sve bolji, visoko razvijene zemlje svojim ulaganjima i otvaranjem poduzeća u slabije razvijenim zemljama pomažu otvaranjem novih radnih mjesta i zaposlenosti. Mnoge svjetske organizacije, koje su osnovane od strane visoko razvijenih zemalja, svojim djelovanjem utječu na razvoj nerazvijenih dijelova. Ekonomija znanja u društvu sve više raste i smatra se najvažnijim procesom. Mladi stručnjaci i znanstvenici pomažu razvoju društva. Glavni cilj globalizacije je nastanak jedinstvenog tržišta bez većih prepreka i razvoj trgovine među zemljama.

Širenje i povezivanje svijeta sve je brže i dostupnije. Brzina kretanja informacija i razvoj informacijsko – telekomunikacijske tehnologije dovelo je do povećanja komunikacije među zemljama i lakše dostupnosti važnih informacija. Otvaranje novih radnih mjesta pomaže smanjenju stope nezaposlenosti. Razvoj inovacija i poduzetništva otvara mogućnost zapošljavanja, ulaganja, širenja na nova tržišta, razvoj novih proizvoda. U razvijenim se društvima poduzetništvo smatra temeljem gospodarskog napretka jer je ono temelj za stvaranje inovacija i ekonomskih promjena. Inovacije pokreću stvaranje novih mogućnosti u ekonomiji, tehnologiji, znanosti, obrazovanju. Kreativnost nosioca ekonomskih inovacija pomažu smanjenju ekonomske razlike.

Proces globalizacije ima i neke nedostatke a to su:¹¹⁶

- dominacija ekonomski moćnijih zemalja nad siromašnim zemljama - zemljama u razvoju
- porast uvoza od izvoza koji dovodi do sve većeg deficita i negativne platne bilance
- tehnološke promjene i porast produktivnosti rezultat su gubitka radnih mjesta

¹¹⁶ Dinopoulos, E. (2008.) Trade, Globalization and Poverty, London, str.22.

- propast sela i malih industrija jer ne mogu konkurirati s multinacionalnim kompanijama
- povećava se problem nejednakosti
- prijetnja poljoprivredi u slabije razvijenim zemljama - tržište nerazvijenih i zemlja u razvoju preplavljeno je robom iz drugih zemalja koje je jeftinija od domaće
- provedba načela globalizacije postaje sve teža u mnogim industrijski razvijenim zemljama jer se ljudi moraju nositi s nesigurnostima i velikim strukturnim prilagodbama te daje male nade u dobivanje koristi od toga u budućnosti

Nejednak razvoj svijeta prisutan je još mnogo prije procesa globalizacije, ali snažnije počinje djelovati pojavom i nastankom globalizacije. Globalizacije više pogoduje razvijenim zemljama, zato što imaju više mogućnosti iskoristiti njezino djelovanje. Razvijene zemlje koje otvaranjem multinacionalnih kompanija u slabije razvijenim zemljama zarađuju na iskorištavanju jeftine radne snage. Otvaranjem svojim podružnica u slabije razvijenim zemljama plaćaju manje poreze i davanja zemlji tako i sve više obogaćuju svoje gospodarstvo.

Neravnomjerna podjela rada i nezaposlenost u nerazvijenim zemljama dovodi do sve veće razlike među ljudima. Obrazovanje nije dostupno svima, slabije razvijeni dijelovi svijeta poput Afrike, Azije, Latinske Amerike nemaju mogućnost obrazovanja i besplatnog školovanja djece i mladih. U današnje doba prevladavaju velike razlike u ekonomskoj razvijenosti između bogatih zemalja (ekonomskih lidera) i siromašnih zemalja (nerazvijenih zemalja). Bogate zemlje postaju još bogatije, a siromašne sve siromašnije.

Poduzeća koja proširuju svoje poslovanje u visoko razvijenim zemljama povećat će zaposlenost i populaciju u regiji. To će dovesti do povećanja potražnje za dobrima i uslugama, zaposlenosti i proizvodnje u razvijenim zemljama, a ide na štetu nerazvijenim zemljama. Razlika između žena i muškaraca još je uvijek prisutna u svijetu a najviše u nerazvijenim dijelovima. Čak i kada rade iste poslove ili slične poslove kao muškarci često ih se smatra manje vrijednima, vještima i neprofesionalnima. Iskorištavanje djece u teškim fizičkim poslovima i neplaćeni rad u slabije razvijenim zemljama jedan je od najvećih problema u svijetu. Sva djeca trebala bi imati pravo na jednako obrazovanje i djetinjstvo.

Ideja o postojanju razvijenih i nerazvijenih područja inspirirana je Marksističkim učenjem o nejednakom razvoju. Na tim učenjima se unutar ekonomske geografije razvila teorija ovisnosti. Prema teoriji nejednak razvoj se temelji na problemu kolonijalizma o ovisnosti bivših kolonija o njihovim kolonijalizatorima. Kolonijalizam je doveo do ekstremnih razlika jer bogate zemlje nisu bile zainteresirane za unapređenje društvenih i radnih uvjeta u kolonijama. Nedostatak

ulaganja zadržao je plaće na niskim razinama što je robe koje dolaze iz tih zemalja učinilo jako jeftinim i osiguralo visoke profite za razvijene zemlje.¹¹⁷

Današnji je svijet u njegovoj povijesti karakteriziran neujednačenosti društveno-ekonomskog razvoja, gledajući po pojedinim kontinentima, regijama ili dijelovima pojedinih zemalja. To je dovelo do njegova razdvajanja, koja je rezultirala nastajanjem različitih razina razvijenosti, ekonomskih i političkih i pojedinih zemalja svijeta. Tako današnji svijet karakterizira prisutnost više vrsta ekonomskih sustava prema njihovoj organizaciji, načinu funkcioniranja, stupnju razvoja, efikasnosti i slično.¹¹⁸

Nejednakost, je zahtjevan koncept, s velikim brojem različitih obrazloženja. Ekonomisti najčešće jednakost povezuju s pitanjima distribucije, pravnici smatraju da je to striktna primjena zakona za sve ljude i okolnosti, a i filozofi su postavili mnogo definicija jednakosti. Ekonomske i političke nejednakosti ugrađene su u društvene i kulturne institucije. Društvene mreže koje su namijenjene siromašnim se razlikuju od onih koje su namijenjene bogatima. Društvene mreže siromašnih su usmjerene prema preživljavanju, a siromašni imaju ograničen pristup do mreža koje ih mogu dovesti do boljih mogućnosti. Bogati su okruženi daleko produktivnijim društvenim i ekonomskim mrežama koje im omogućavaju održavanje ekonomske razine.¹¹⁹

4.5. Informacijska tehnologija kao globalizacijski proces

Ekonomski procesi, suvremene informacijske tehnologije, ubrzani rast i napredak doveli su do čestih ekonomskih kretanja, novoga načina života i rada, jedinstvenog tržišta i načina ponašanja, kulturi i stavovima ostavljajući iza sebe nezaposlenost, siromaštvo, pretjerano korištenje prirodnih resursa i neravnotežu sustava. Brzina protoka informacija prisiljava organizacije, pojedince, društva i nacionalne vlade na promjene, gdje nespremnost prilagođavanja, nesnalaženje u novonastalim situacijama, pritisak razvoja novih tehnologija ruše sustave čineći ih nekonkurentnima i slabima.¹²⁰

S novom ekonomijom i globalizacijom nastaje novi svijet. Rađa se novo doba brojnih napredaka na planu tehnike i tehnologije, proizvodnje dobara i usluga, što se odrazilo na

¹¹⁷ Dužević, I. (2016.) Ekonomska geografija: globalizacija i ekonomska geografija. Priručnik, str.33.

¹¹⁸ Kovačević, B. (2007.) Osnove poslovne ekonomije: Jedinstvo i povezanost svjetske privrede, str.412.

¹¹⁹ Čulahović, B. (2008.) Ekonomija svijeta – rast, razvoj, i trendovi, Ekonomski fakultet Sarajevo, str.482.

¹²⁰ Budimir, M. (2010). Utjecaj posljedica globalizacije i razvitka informacijsko – komunikacijskih tehnologija na novi svjetski poredak. Praktični menadžment, stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, 1(1), str. 44.

ekonomski, društveni i politički poredak svijeta. Nove informacijske tehnologije i komunikacije omogućuju da se trenutno raspolaže potrebnim podacima na bilo kojoj točki u svijetu. To svijetu daje novo lice. Nova dimenzija vezana uz procese nove ekonomije i globalizacije ide u pravcu pooštavanja konkurencije¹²¹

Oblici globalizacijskih preokreta na tržištu postojali su i u ranijim razdobljima prošlosti, ali u posljednje vrijeme upravo predvođeni utjecajem razvitka komunikacijsko – informacijskih tehnologija utjecale su više nego što je potrebno na globalnoj razini. Žarišta razvoja visoke tehnologije bilježe ubrzan rast tradicionalnih industrija gdje poticajnu ulogu ima utjecaj informacijsko – komunikacijskih tehnologija. Time se omogućuje doticaj bilo kojeg dijela svijeta u bilo kojem trenutku s ciljem da se u uvjetima jače konkurencije osigura vodeća pozicija na svjetskom tržištu.¹²²

Svijet se danas mijenja ubrzanim tempom. Intenzivno se odvija proces liberalizacije ekonomske razmjene, otvaranje i slabljenje uloge državnih granica, proces internacionalizacije poduzeća; odvija se proces odricanja i relativizacija suvereniteta država i time danas ekonomski faktor, položaj i funkciju stavlja u središte međunarodnih odnosa. Stvaraju se novi pogledi u kojima sheme klasičnih sukoba između razvijenih država nemaju onu formu i vrijednost kao nekada. Cilj politika nije više kontrola teritorija, već stjecanje nadmoći u znanju i tehnologijama budućnosti. Ta evolucija otvara jedno novo razdoblje, novu vrstu ekonomije, uključujući tu i globalizaciju koja mijenja naše odnose u vremenu, prostoru i društvu. S računalom i uspostavljanjem njegove mreže nematerijalni faktor (informacija) preuzima glavnu ulogu. Nastaju višeslojne promjene koje zahvaćaju sve dijelove našega života. Stvara se novi voklabular. Dolazi do velikih promjena u 21. stoljeću, koje se ne odnose na planete, već na umjetne satelite, brojne mreže, financijska tržišta i velika poduzeća.¹²³

Globalizacija svijeta krajem 20. stoljeća, koja se realizira djelomično i nejednako, već je duboko promijenila našu svakodnevnu okolinu, geopolitičke i geoekonomske odnose. Kreira se nova ekonomija koja mijenja naša gledišta. Važno je uzeti u obzir obrazovanje koje nam je već donio prvi val najavljenih revolucije. Ekonomija se ne može promatrati odvojeno u odnosu na ove tri dimenzije: tehničke, socijalne i kulturne. Uspostavljaju se novi temelji ekonomije, novi modeli

¹²¹ Veselica, V. (2007). Globalizacija i nova ekonomija. AG Matoš, Samobor; Ekonomski fakultet Zagreb; Hrvatsko društvo ekonomista, Zagreb; Inženjerski biro dd, Zagreb; Zavod za poslovna istraživanja, Zagreb, str.42.

¹²² Lamza-Maronić, M., Glavaš, J., & Budimir, M. (2011). Globalizacija i ICT–utjecaj na razvoj trgovine. Poslovna logistika u suvremenom menadžmentu/Segetlija, Z, str. 230.

¹²³ Veselica, V. (2003). Globalizacija i nova ekonomija, 10 (1). Dostupno na: http://staro.rifin.com/root/tekstovi/casopis_pdf/ek_ec_399.pdf, str.25. [24. travnja 2020.]

ekonomskog rasta koje treba rasvijetlit što zapravo odražava inovativnu sintagmu: nova ekonomija.¹²⁴

Termin globalizacija, kao najčešća riječ danas, ušla je u svakodnevni jezik i označava podređivanje načina života moći tržišta.¹²⁵

Otvora se približavanje „makroekonomije“ novom izrazu „nova ekonomija“ u jednom teoretskom i povijesnom okviru, posebno u kontekstu nerazdvojjivosti globalizacije od svih promjena: uvjeti rasta, svjetska vladavina, načela i djelovanja centralnih banaka, nova karta svijeta koja pokazuje diferencijalne potencijale rasta.¹²⁶

Nova ekonomija neće se razvijati kao u prošlosti na većini čistoj nacionalnoj osnovi. To traži i omogućuje globalizaciju koju karakteriziraju informacijske i komunikacijske tehnike. Važno je istaknuti da se globalizacija sve više i snažnije osporava.¹²⁷

U procesima globalizacije i nastanka nove ekonomije dolazi do pojave novih aktera, a najznačajniji su multinacionalne kompanije koje relativiziraju položaj pojedinih država i svjetskih institucija u modelu regulacije modela razmjene dobara i usluga. To se većinom odnosi na Međunarodni monetarni fond, Svjetsku banku za obnovu i razvitak i slično. U tom kontekstu, globalizacija i nova ekonomija, dovodi do promjena relacije država-nacija, i nacionalni prostori više nemaju ulogu kao nekada u konstituiranju svjetskog ekonomskog i političkog poretka. Proces jačanja multinacionalnih kompanija doveo je do porasta njihove uloge, a posebno je došlo do pojave porasta direktnih inozemnih investicijskih ulaganja, što reducira značenje granica, carinskih zaštita i drugih zaštitinih mjera.¹²⁸

Globalizacija stvara poslovne saveze među državnim granicama, širi inovacije i razvija nove vrste društvenih odnosa na velike udaljenosti. Zahvaljujući novoj informacijskoj tehnologiji i jeftinom prijevozu te komunikaciji sve su veze lako ostvarive. Širenje informacija utjecalo je na to da nam se svijet čini manji i dostižniji, što ima za posljedicu rast osobnih interesa.

Globalizacijski trendovi povezuju svijet informacijski, gospodarski, tehnološki, prometno i medijski u cjeline u kojima se primjenjuju jednaka mjerila i vrijednosni sustavi. Razlike u znanju postaju vidljivije te nameću brojne društvene promjene u središtu kojih je prilagodba sustava obrazovanju potrebama bržeg razvoja društva i gospodarstva. Globalni trend

¹²⁴ Ibid, str.25.

¹²⁵ Ibid., str.25.

¹²⁶ Ibid, str.26.

¹²⁷ Ibid, str.27.

¹²⁸ Ibid, str. 30.

obrazovanja bazira se na aktivno usvajanje znanja tijekom cijelog života, razvoj kreativnosti, razvoj i poticanje radnih navika i poduzetničkoga duha, razvoj ekološke svijesti te odgoj slobodnih ljudi te cjelovite i humane ličnosti. Svrha i ciljevi suvremenoga korištenja interneta odnose se na obrazovanje i osposobljavanje za život i rad unutar globalnoga, multikulturalnog društva koje je izloženo stalnim promjenama i napretcima u pogledu tehnologije, znanosti i društvenih saznanja.¹²⁹

Informacijske tehnologije razvijaju se brzo i snažno te danas mogu povezati niz uređaja u mrežu. Omogućuju nove načine učenja, rada i globalne trgovine. Razvoj informacijskih znanosti napreduje velikom brzinom na svim poljima. Mnogi znanstvenici, informatičari i biznismeni tvrde da su promjene izazvane novim tehnologijama revolucionarne te da će potaknuti duboke promjene u društvu. Sve će se više radnih aktivnosti, učenja, trgovanja i komuniciranja odvijati pomoću informacijske tehnologije gdje fizička lokacija neće imati veliku važnost.¹³⁰

Komunikacijske tehnologije često ne smanjuju, već povećavaju nejednakosti te bismo trebali biti oprezni s ekonomskim učincima širenja globalne informacijske infrastrukture. Potrebno je smanjiti tako veliki naglasak koji se stavlja na samu informacijsku tehnologiju. Bez međusobne komunikacije ljudi, njihova znanja te znanja pohranjenog u elektroničkome obliku, informacijska tehnologija samostalno ne bi izdržala.

Zahvaljujući informacijskim tehnologijama danas je moguće brzo, jednostavno i djelomično pristupiti svim željenim informacijama i znanjima. Iako dostupnost informacija raste, postavlja se pitanje u kojoj su mjeri informacije ravnopravno dostupne svim članovima društva, posjeduju li svi ista predznanja, u kojoj su mjeri i jesu li informacijski pismeni te imaju li svi podjednake financijske mogućnosti kojima bi osigurali odgovarajuću tehnologiju uz pomoć koje bi mogli pristupiti velikoj količini informacija.¹³¹

Napredak informacijske tehnologije i svijet u kojem živimo omogućava nam dostupnost puno informacija, a pojedinci koji znaju kako pronaći, vrednovati, analizirati, povezati, rukovati i učinkovito prenositi informacije na druge, visoko su cijenjeni stručnjaci.¹³²

¹²⁹ Lukačević, S. (2015). Informacijsko društvo=globalizacija? Broj 1-2., str.15. Dostupno na: https://www.gskos.unios.hr/wp-content/uploads/2017/01/246_Lukacevic_2015_1-2.pdf [24. travnja 2020.]

¹³⁰ Ibid, str.17.

¹³¹ Ibid str.18.

¹³² Ibid, str.21.

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE UTJECAJA INFORMACIJSKE TEHNOLOGIJE NA PRIMJERU MALOG PODUZEĆA

5.1. Metodologija istraživanja

Empirijski dio orijentiran je na primjenu informacijske tehnologije kao preduvjet razvoja nove ekonomije u malom poduzeću. Istraživanje je provedeno putem anketnog upitnika, i razgovora sa zaposlenicima i direktorom poduzeća, a rezultati će dati odgovor na koji način informacijska tehnologija utječe na razvoj nove virtualane ekonomije i na koji način je informacijska tehnologija prisutna u poduzeću.

Anketa je izrađena uz pomoć Google docs-a, web usluge Googlea koja vam nudi mogućnost kreiranja i uređivanja različitih tipova datoteka, formulara, prezentacija. Prednost Google Docs-a je što njegovi programi ne zahtijevaju instalaciju, te je moguć rad s bilo kojeg uređaja i u bilo koje vrijeme.

Anketa je provedena u malom poduzeću i zaposlenici su odgovarali na pitanja o primjeni i utjecaju informacijske tehnologije u poslovanju. U anketi su postavljena pitanja otvorenog i zatvorenog tipa. Na pitanja otvorenog tipa, zaposlenici su davali svoje mišljenje i odgovore na postavljeno pitanje, a na pitanja zatvorenog tipa odgovarali su na ponuđenih nekoliko odgovora. Pitanja su oblikovana na način da prate teorijski dio rada, te neka pitanja o primjeni i korištenju informacijske tehnologije u samom poduzeću.

Na anketu su odgovarali zaposlenici tvrtke „Radošević transformatori d.o.o.“, a upit je poslan s poveznicom na samu anketu. Zaposlenici obavljaju poslove na različitim organizacijskim jedinicama a to su tehnički ured, komercijalni dio, računovodstvo i financije.

Link na anketu:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLScMoU1R26agRcYSpErzWR5l2Q6qSjG5NqgpsEIp2ljxVWV3uw/viewform?usp=sf_link

Informacijska tehnologija danas je sustavni dio poslovanja te se ne može odvojiti. Svako poduzeće koristi informacijsku tehnologiju kao osnovu svoga poslovanja. Sve više novca se ulaže u IT, a samim time se povećava potreba za kvalitetnijim upravljanjem IT-a., i informatičkim projektima, pa poduzeća traže informatičku pismenost od svojih zaposlenika jer danas znanje o IT-u predstavlja preduvjet uspješnog poslovanja.

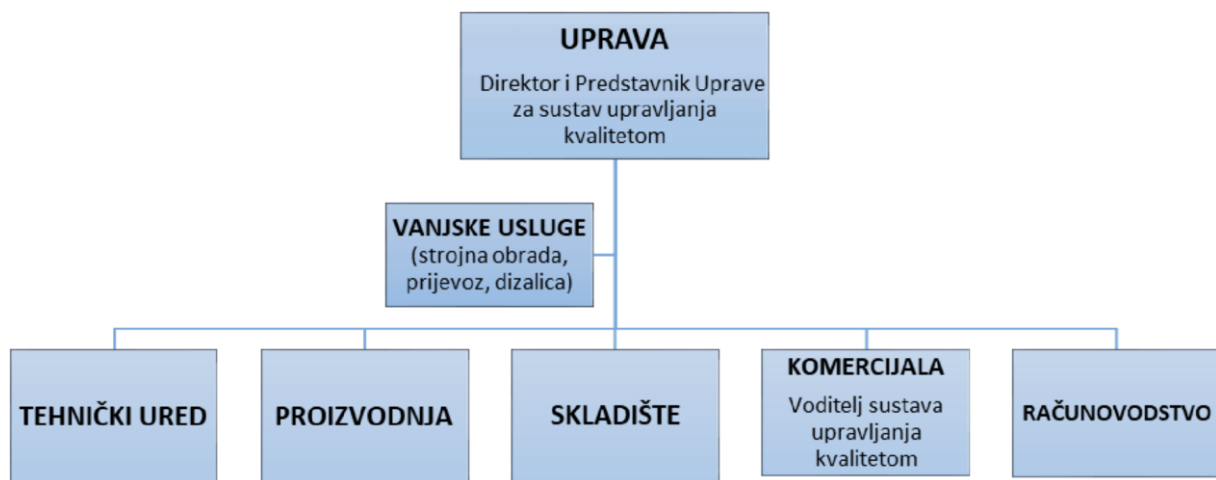
5.2. Osnovne informacije o poduzeću

Tvrtka Radošević d.o.o. osnovana je 1991. godine i prva je privatna hrvatska tvrtka za proizvodnju uljnih transformatora. Specijalizirani su za proizvodnju i servis transformatora, prodaju transformatora i transformatorske opreme te elektrotehničkog materijala.

Izrađuju niskonaponske i visokonaponske namote za transformatore, a u asortimanu imaju i svu opremu i materijale vezane za proizvodnju i održavanje transformatora, elektromotora, elektromagneta, prigušnica i ostalih proizvoda u elektrotehnici.

Proizvodnja se odvija korištenjem sofisticirane opreme, a vrše ju visokoobrazovani i educirani zaposlenici. U vlasništvu tvrtke je uređeni proizvodni i uredski prostor, i strojevi i oprema za izradu dijelova transformatora, te vozni park. Samo obavljanje djelatnosti tvrtke determinira *vanjski kontekst* kroz interakciju sa pravnim, tehnološkim, ekonomskim (konkurentskim i tržišnim) te socijalno-kulturnim okruženjem.

Slika 1. Organizacijska struktura i opis organizacijskih jedinica

Izvor: izrada autorice

Procesi se odvijaju unutar slijedećih organizacijskih jedinica:

- Uprava - Tehnički ured - Proizvodnja
- Skladište
- Komercijala - Računovodstvo
- Vanjske usluge

Uprava

- članovi uprave (direktor i dva prokurista) planiraju procese, donosi poslovne odluke i prate provedbu realizacije svih poslovnih procesa, te osiguravaju potrebne resurse

Tehnički ured

- izrada prijemnog lista i glavne sastavnice
- izrada tehničke dokumentacije (crteži, sastavnice)
- izrada naloga za izradu
- izrada naloga za izdavanje robe

Proizvodnja

- izrada transformatora
- izrada namota
- izrada dijelova potrebnih za servis ili popravak transformatora (brtve, prirubnice, itd.)

Skladište

- ulaz robe
- izdavanje robe

Komercijala

- poslovi nabave i prodaje
 1. izrada upita, narudžbi i ponuda
 2. organizacija prijevoza robe
 3. organizacija uvoza

Računovodstvo

- računovodstveni poslovi (prikupljanje i obrada podataka na temelju knjigovodstvenih isprava, priprema i vođenje poslovnih knjiga, priprema i sastavljanje godišnjih financijskih izvještaja, prikupljanje i sastavljanje knjigovodstvenih izvješća, te financijskih podataka za statističke, porezne i druge potrebe)

Vanjske usluge

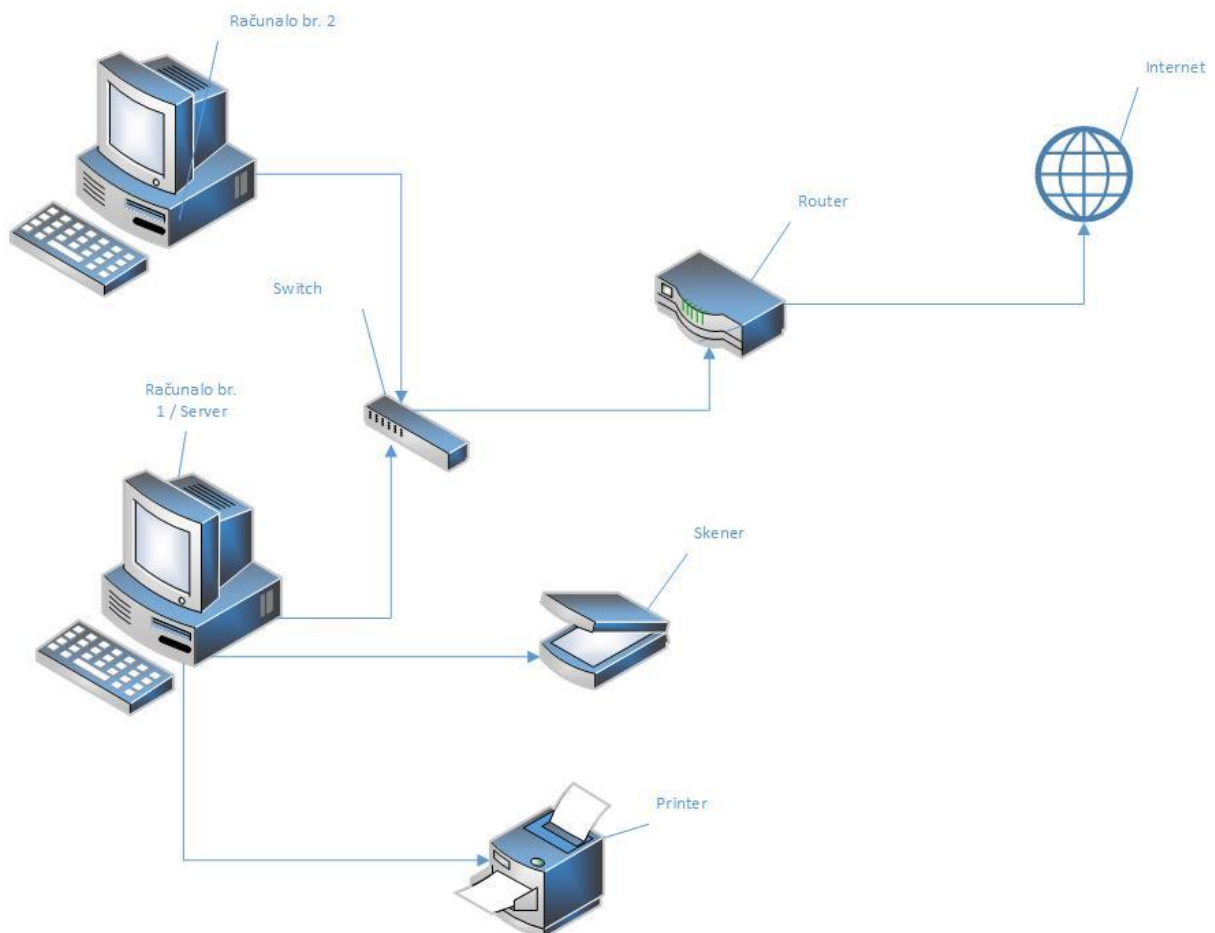
- radi se o pod ugovorenim uslugama u području strojne obrade (tokarenje, bušenje, savijanja), usluga prijevoza i najma dizalice

5.3. Razvoj i primjena informacijske tehnologije u poduzeću kao preduvjet nastanka nove virtualne ekonomije

Na početku poslovanja poduzeće ima troje zaposlenih i oni obavljaju sve poslove vezane za proizvodnju i prodaju transformatora i opreme. Informacijska tehnologija koristi se u poslovanju za rješavanje zadataka i obradu informacija. Kasnijim razvojem informacijske tehnologije, povećava se broj zaposlenih i obujam poslovanja. Danas poduzeće broji 20 zaposlenih.

Suvremene tehnologije smanjile su razliku između ponuđača robe i usluga te korisnika i stvorile uvjete za dvosmjernu komunikaciju koja se nalazi u središtu. Tržišna utakmica promijenjena je kao rezultat suvremenih informacijskih tehnologija.

Slika 2. Primjer malog ureda na početku poslovanja

Izvor: izrada autorice

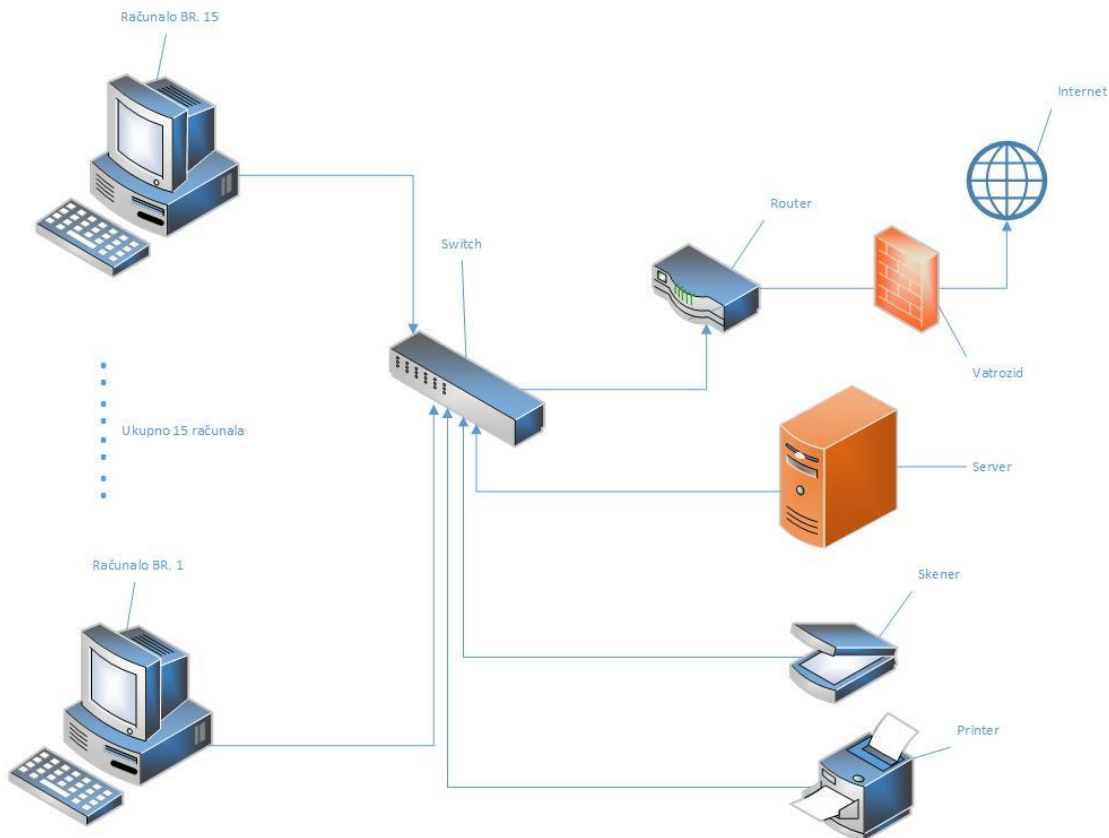
Računalna mreža sastoji se od:

1. Računalo br. 1 / Server
2. Računalo br. 2
3. Skener
4. Printer (Pisač)
5. Switch (razdjelnik)
6. Router → Internet

Na računalo br. 1 / serveru su svi podaci na lokalnom disku koji je podijeljen kroz switch (razdjelnik). Pisač i skener su spojeni na računalo br. 1 / server i također podijeljeni putem switcha (razdjelnika). Računalo br. 1 / server mora biti stalno uključeno kako bi se na računalo br. 2 mogli koristiti podijeljeni podaci.

Kasnijim razvojem informacijske i komunikacijske tehnologije poslovanje se širilo uz pomoć toga. Doprinijelo je razvoju novih poslovnih zadataka i rješavanje istoga. Unaprjeđenjem tehnologije i boljim protok informacija, lakše dostupnim informacijama poduzeće je počelo proširivati svoje djelatnosti a time i povećanje broja zaposlenih iz godine u godinu. Razni programi i alati doprinjeli su razvoju poslovanja.

Slika 3. Primjer veliki ured sa proširenom računalnom mrežom

Izvor: izrada autorice

Računalna mreža sastoji se od:

1. Ukupno 15 računala spojenih na switch (razdjelnik)
2. Server
3. Skener
4. Printer (Pisač)
5. Switch (razdjelnik)
6. Router → vatrozid → Internet

Na serveru su svi podaci na lokalnom disku koji je podijeljen kroz switch (razdjelnik). Pisač i skener su spojeni i podijeljeni putem switcha (razdjelnika). Server mora biti stalno uključen kako bi se na svakom računalu koje je spojeno na switch mogli koristiti podijeljeni podaci.

Današnje poslovanje odvija se na visokom nivou i primjeni informacijske tehnologije u svakodnevnom poslovanju. Svaki dio organizacijske jedinice koristi informacijsku tehnologiju u pripremi i obavljanju poslovnih zadataka.

Organizacijska jedinica komercijala vodi komunikaciju s poslovnim partnerom tj. izrađuje upite, narudžbenice, vodi organizaciju prijevoza, prikuplja potrebne certifikate. Organizacijska jedinica tehnički ured, u proizvodnji transformatora temeljem tehničke dokumentacije transformatora i tehnološke procedure odnosno glavne sastavnice radi nalog za izradu i nalog za izdavanje robe čime se roba sa skladišta izdaje u proizvodnju.

U poslovanju se koristi program “Synesis” firme Pupilla d.o.o. Zagreb s grupama financijsko, fiskalizacija, ino trgovina, inventar, kamate, osnovni podaci, PDV, plaća, platni promet, prodaja, putni troškovi, robno.

Tehnički ured koristi program AutoCAD za izradu tehničke dokumentacije i crteže. U AutoCAD-u je moguće konstruirati, crtati i dizajnirati tehničke crteže sa ciljem što bolje i kvalitetnije obrade materijala i podataka koji se dalje šalju na izradu u proizvodnju i tamo pomažu kod izrade proizvoda.

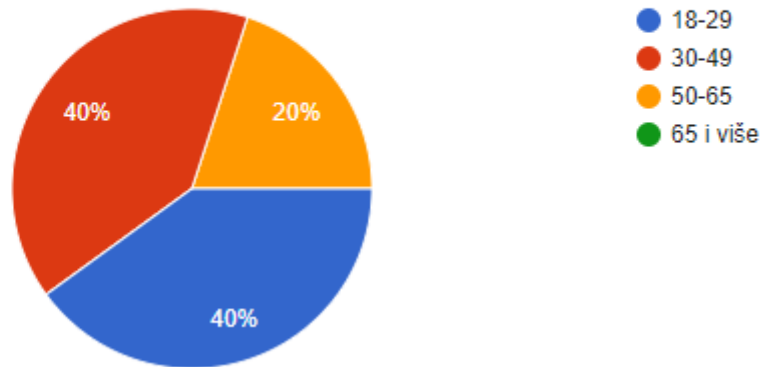
Konstantan napredak u znanosti, tehnologiji i tehnici omogućava primjenu suvremene sofisticiranije opreme i strojeva koji osiguravaju nove i učinkovitije proizvodne procese, ali i bolje uvjete rada zaposlenika. Kontinuiranim praćenjem tržišta stječu uvid u prisutne konkurente koji potiču na konstantna ulaganja u razvoj i fleksibilnost tvrtke, a sve u svrhu osiguravanja konkurentne prednosti poduzeća.

5.4. Rezultati istraživanja na temelju anketnog upitnika

U nastavku će biti prikazani rezultati pojedinačnih anketnih pitanja.

Slika 4. Anketni rezultat 1.

Koja je Vaša dob?

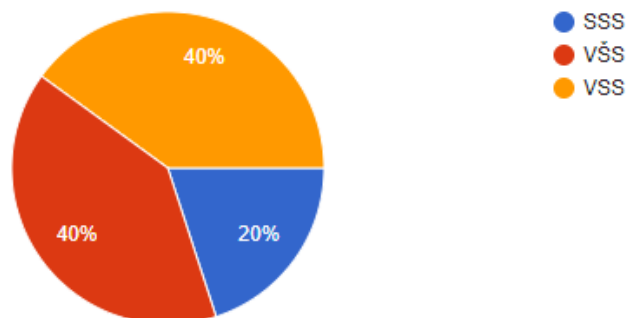

Izvor: izrada autorice

Na pitanje o dobi zaposlenika, anketni rezultat dalje uvid da je 40% zaposlenika u dobi do 18-28 godina, 40% zaposlenika je u dobi od 30-49 godina, a samo 20% zaposlenika je u dobi od 50-65 godina. Rezultat govori da je poduzeće u mladoj dobnoj strukturi, zaposlenici su podijeljeni u organizacijske jedinice: tehnički ured, komercijalni, računovodstvo i financije.

Slika 5. Anketni rezultat 2.

Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

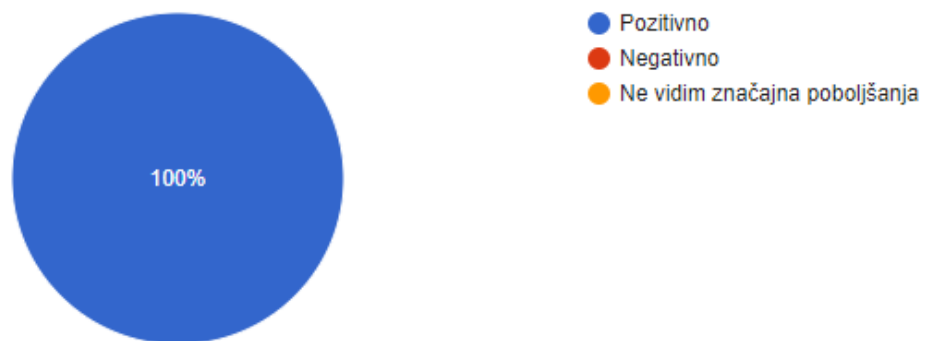

Izvor: izrada autorice

Što se stupnja obrazovanja tiče 20% ispitanika je srednje stručne spreme, 40 % zaposlenika je visoke škole spreme, i 40% zaposlenika je visoke stručne spreme.

Slika 6. Anketni rezultat 3.

Kakvo je Vaše mišljenje o informacijskoj tehnologiji?

Izvor: izrada autorice

Na pitanje o mišljenju o informacijskoj tehnologiji, svi zaposlenici su jednoglasno odgovorili da je njihovo mišljenje pozitivno i da je informacijska tehnologija nezamjenjiv i sastavni dio poslovanja. Informacijska tehnologija je sastavni dio u obavljanju poslovnih zadataka. Poduzeće koristi mrežu povezanu serverom, koja svakodnevno omogućava da informacije budu dostupne svima, a obavljanje zadataka uz pomoć alata i programa jednostavnije i kvalitetnije.

Slika 7. Anketni rezultat 4.

Koristite li informacijsku tehnologiju u svakodnevnom poslovanju?

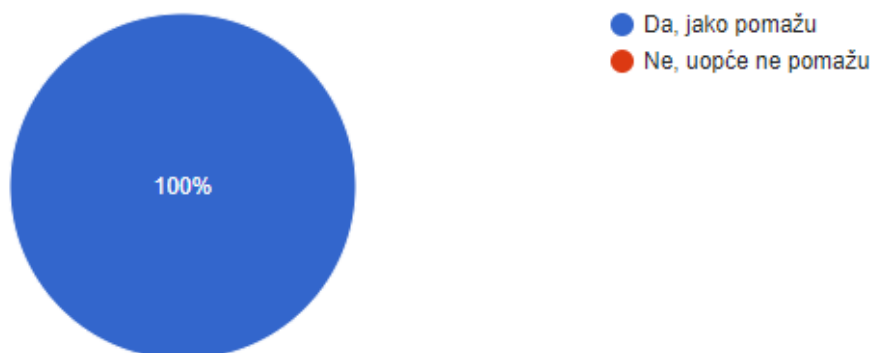

Izvor: izrada autorice

Kao i na prethodno pitanje o informacijskoj tehnologiji svi zaposlenici su odgovorili da koriste svakodnevno informacijsku tehnologiju u poslovanju. Današnje poslovanje je nezamislivo bez prisustva i korištenja informacijske tehnologije. Ona pomaže učiniti poslovne rezultate što kvalitetnije i olakšati svakodnevni posao.

Slika 8. Anketni rezultat 5.

Smatrate li da informacijske tehnologije povećavaju količinu i vrijednost dostupnih informacija?

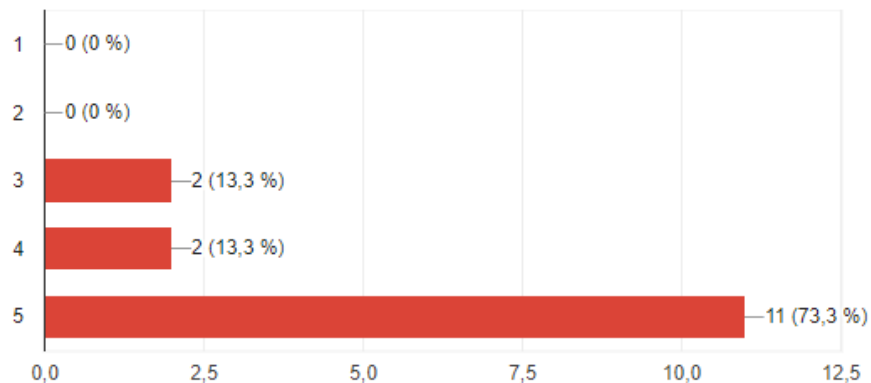

Izvor: izrada autorice

Na pitanje smatraju li da informacijske tehnologije povećavaju količinu u vrijednost dostupnih informacija, ponovo su svi zaposlenici 100% odgovorili da jako pomažu. Količina i vrijednost dostupnih informacija danas je jedan od najvažnijih elemenata poslovanja. Svaka informacija koja povećava vrijednost u poslovanju, pomaže kod ostvarivanja konkurentske prednosti a time i prednosti samog poduzeća.

Slika 9. Anketni rezultat 6.

Kako informacijska tehnologija utječe na provedbu Vaših svakodnevnih poslovnih zadataka od 1-5?

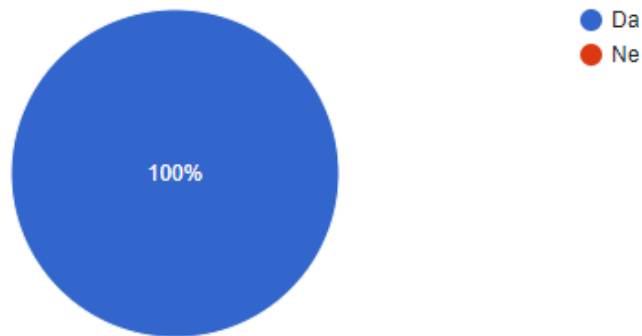

Izvor: izrada autorice

Na gornjem grafu i pitanju kako informacijska tehnologija utječe na provedbu svakodnevnih poslovnih aktivnosti, zaposlenici su odgovarali na skali od 1-5. Najviše zaposlenika odgovorilo je da informacijska tehnologija jako utječe a provedbu poslovnih zadataka, a podjednako njih dvoje ih je odgovorilo sa skalom 4 i 3 što znači da oni smatraju da informacijska tehnologija nije toliko važna i presudna za provedbu poslovnih zadataka. Iz ovog pitanja možemo zaključiti kako neki zaposlenici smatraju da je informacijska tehnologija nezaobilazan dio poslovanja, dok mali dio njih smatra da ipak još nije toliko prisutna u provedbi svakodnevnih zadataka.

Slika 10. Anketni rezultat 7.

Da li Vam je informatička pismenost i korištenje informacijske tehnologije poboljšalo poslovanje u odnosu na vrijeme prije?

Izvor: izrada autorice

Na sva postavljena pitanja o važnosti informacijske tehnologije, svi zaposlenici su odgovorili jednoglasno, tako i na pitanje o informatičkoj pismenosti i korištenju informacijske tehnologije u odnosu na prije, odgovorili su da sa 100%. Ovim pitanjem možemo vidjeti kako je IT poboljšala poslovanje u odnosu na prije, i kako je informatička pismenost danas jako važna jer prati trendove i razvoj informacijske tehnologije.

Primjena informacijskih tehnologija je dovela do novog načina komuniciranja s potrošačima. Postoji veća mogućnost da se oni uključe u proces promjena i da ih se pažljivo sasluša, te uzmu u obzir njihove ideje i prijedlozi.

Slika 11. Anketni rezultat 7a.

a) Ako se poslovanje poboljšalo na koji način?

DOSTUPNOST INFORMACIJA, BRZINA OBAVLJANJA POSLOVA, POJEDNOSTAVLJENJE ZADATAKA.

Brža dostupnost informacija, lakše i brže poslovanje i uspostavljanje kontakta s poslovnim partnerima, jednostavnija komunikacija.

Brže i kvalitetnije izvršavanje zadataka.

Brzina informacija, bolja komunikacija, brže poslovanje, lakše istraživanje tržišta

Brzina i dostupnost informacija, lakša komunikacija, brzina dostupnosti materijala i opreme u proizvodnji

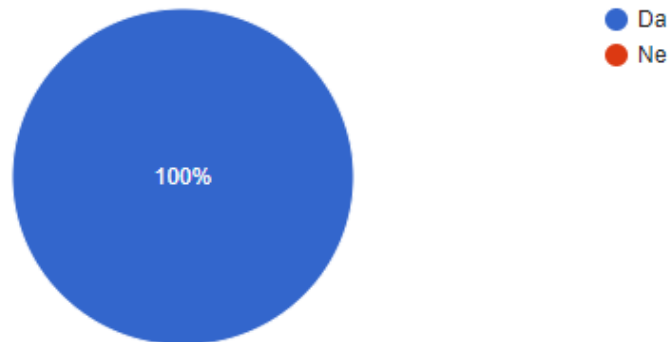
Brža izrada dokumenata, crteža, brža komunikacija sa strankama i dobavljačima

Izvor: izrada autorice

Ovo pitanje bilo je postavljeno otvorenog tipa, i zaposlenici su pisali svoje mišljenje kako oni vide poboljšanje poslovanja uz pomoć informacijske tehnologije u odnosu na vrijeme prije dok nije bila toliko dostupna. Najviše istih odgovora je da je poslovanje brže i kvalitetnije, dostupnost i brzina informacija je lakša, bolja i kvalitetnija izvedba poslovnih zadataka. Komunikacija s dobavljačima i strankama je bolja i kvalitetnija. Svakodnevna primjena informacijske tehnologije u zajedničkoj komunikaciji, širenju informacija, dostupnosti informacija, istraživanju tržišta i obavljanju poslovnih zadataka. Programi i alati koji koriste pomažu bolju, bržu i kvalitetniju izradu poslovne dokumentacije.

Slika 12. Anketni rezultat 8.

Može li se Vaš informacijski sustav u poduzeću prilagoditi promjeni poslovnih procesa?

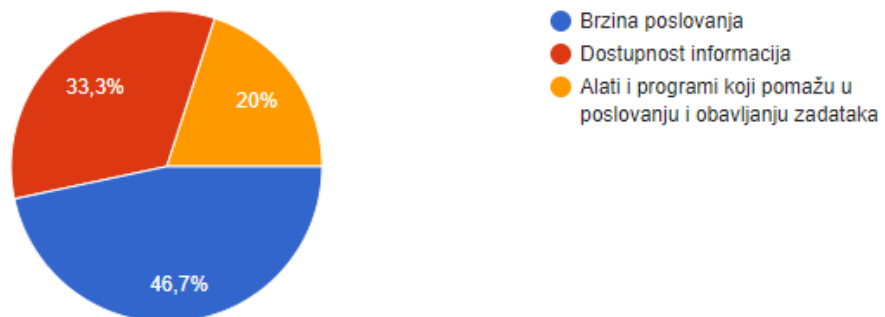

Izvor: izrada autorice

Svi zaposlenici sa 100% odgovora misle da se informacijski sustav u poduzeću može prilagoditi promjeni poslovnih procesa. Poslovanje je nepredvidivo i svakodnevno obavljanje poslovnih zadataka predstavlja veliki izazov. Promjena poslovanja i novi zahtjevi tržišta zahtijevaju od poduzeća promjenu poslovnih procesa a samim time i promjenu organizacijske i poslovne strukture. Zaposleni u poduzeću smatraju da njihov informacijski sustav i primjena istog može se lako prilagoditi promjeni poslovnih procesa. Stalna edukacija pomaže da prate promjene na tržištu i tako unaprijed svoje poslovanje i informacijski sustav. Promjene i Zakoni koji se mijenjaju na tržištu poslovanja bitan su faktor unaprjeđenja poduzeća. Kontinuirani rast i napredak u obrazovanju, čini poduzeće bolje i konkurentnije od drugih.

Slika 13. Anketni rezultat 9.

Po Vašem mišljenju koja je glavna prednost IT tehnologije?

Izvor: izrada autorice

Pitanje koja je glavna prednost IT tehnologije, zaposlenici su najviše odgovora dali da je to brzina poslovanja. Brzina poslovanja je bitna zato što je to cilj unaprjeđenja poslovanja i postizanja što bolje pozicije na tržištu. Informacijska tehnologija koristi se kao ključni resurs kojim organizacija može dugotrajno osigurati rast, povećanje prihoda i konkurentnost na tržištu. Brzina poslovanja se najviše odnosi na dostupnost informacija i što kraći put od narudžbe do gotovog proizvoda. Kako bi poduzeće bilo konkurentno na tržištu svoje poslovanje mora obavljati bolje i kvalitetnije od konkurenata. Najvažniji cilj poslovnog uspjeha je dobro obavljen posao i zadovoljstvo potrošača. Nešto manje misli da je to dostupnosti informacija, a najmanje ih misli da su to alati i programi koji pomažu u poslovanju i obavljanju zadataka.

Slika 14. Anketni rezultat 10.

Navedite koje alate i programe koristite za poslovanje?

MICROSOFT WORD, EXCEL, OUTLOOK, FIREFOX, ADOBE ACROBAT READER,

excell, word, outlook, PDF

Korištenje programa za proračun transformatora koristeći dostupne standarde.

word, excel, outlook, paint, corel

Outlook, word, excel

AutoCAD, Word, Excel, CorelDraw

Word, excel, outlook, paint, corel

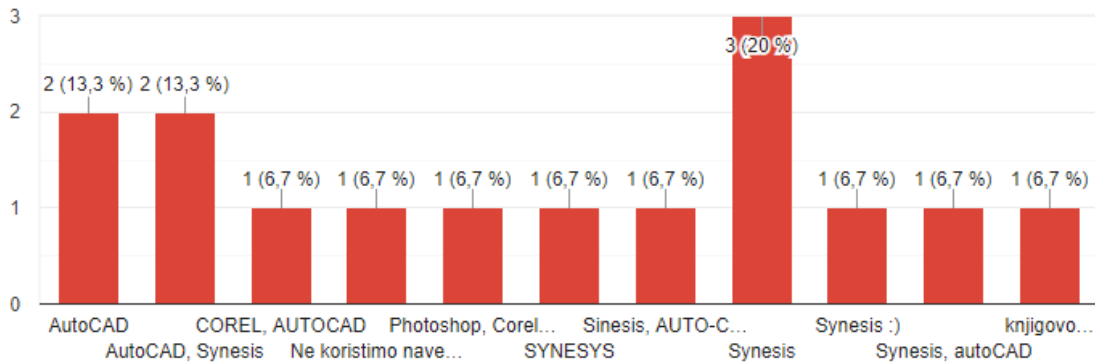
MS OFFICE, COREL, AUTOCAD

Izvor: izrada autorice

Otvoreno pitanje u anketnom upitniku bilo je postavljeno tako da zaposlenici mogu upisati svoj odgovor i kako bi što više saznala koje alate i programe koriste u obavljanju svakodnevnih poslovnih zadataka i kako im informacijska tehnologija u tome pomaže. Kako je poduzeće podijeljeno na organizacijske jedinice: tehnički odjel, komercijalni odjel, računovodstvo i financije tako je i njihovo korištenje programa različito. Najviše istih odgovora se odnosi da koriste word, excel, pdf, outlook. Dio zaposlenika koristi autoCAD kod izrade tehničke dokumentacije i corel kod obrade crteža i uređivanje dokumentacije. Komunikacija međusobno i s kupcima i dobavljačima vrši se pomoću poslovnog mail-a outlook-a, a koriste se telefoni i mobiteli što zaposlenici nisu naveli kao dio alata i programa.

Slika 15. Anketni rezultat 11.

Ako se koristi posebnim programima ukratko navedite koji su to?

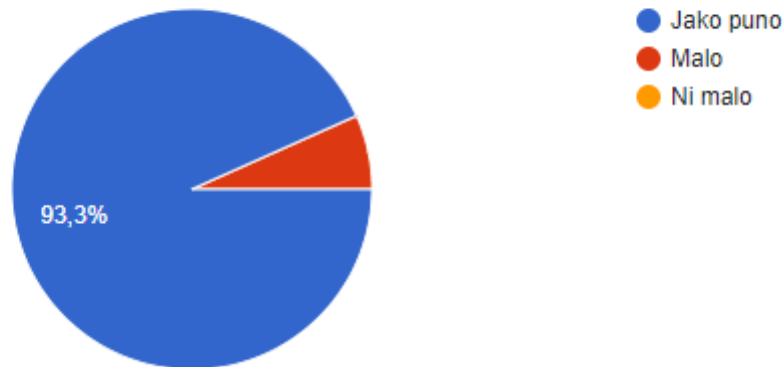

Izvor: izrada autorice

Nastavak na prethodno pitanje je pitanje kojim se posebnim programom koriste u poslovanju. Iz ovog grafa možemo vidjeti da je najviše odgovora da se zaposlenici koriste autoCAD-om i Synesisom. Ostatak odgovora prikazuje da se dio koristi corelom i photoshopom. AutoCAD je poseban program za izradu tehničke dokumentacije u kojoj tehničari – inženjeri crtaju tehničku dokumentaciju koja se kasnije sprema na server mreže i šalje u proizvodnju i koristi kod izrade proizvoda. Program Synesis dizajniran je tako da ispunjava potrebe za jednostavnošću koja je neophodna kod manjih poduzetnika. U program je ugrađeno je preko 300 dokumenata i 500 izvještaja koji pokrivaju sve potrebe za potpunom i detaljnom informacijom. Svi izvještaji mogu se dobiti i na ekranu, prilikom čega je moguć uvid i u pojedine dokumente od kojih se sastoji neki iznos na izvještaju. Preko Synesisa vidimo povezanost informacijske tehnologije u virtualnu ekonomiju. Povezanost i mogućnost rada u modulima koje pruža ovaj program stvara sliku virtualnosti i povezanosti svega.

Slika 16. Anketni rezultat 12.

Koliko je utjecaj infromacijske tehnologije prisutan u segmentu poslovanja?

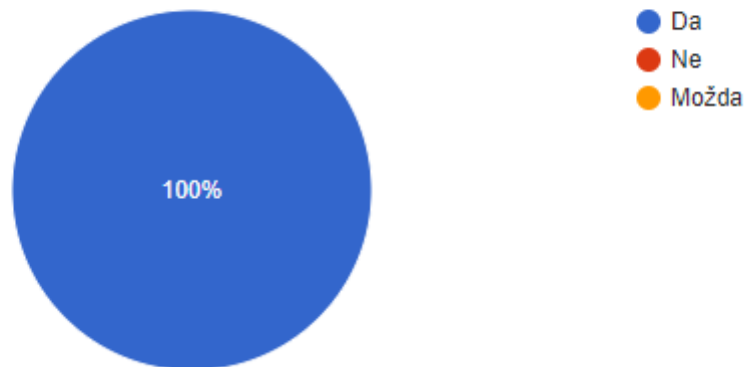

Izvor: izrada autorice

Ovo pitanje i odgovori pokazuju kakav je utjecaj informacijske tehnologije u poslovanju. Najviše zaposlenika misli da je utjecaj IT-a jako puno, a samo jedan zaposlenik misli da je utjecaj malo i da još nije presudan element poslovanja. Informacijske tehnologije donose ogroman utjecaj na način na koji poduzeća stvaraju konkurentsku prednost, a posebno na sam način poslovanja. U suvremenim kompanijama obavljanje svakodnevnih poslovnih aktivnosti ne može se ni zamisliti bez upotrebe informacijskih tehnologija. Primjena informacijske tehnologije u poslovanju ima jasan cilj: omogućiti organizaciji održivu konkurentsku prednost. IT pomaže kompanijama omogućiti stvaranje prednosti pred konkurentima na različite načine: bržom reakcijom na tržišne uvjete, bolja razina usluge, kontrola troškova, poboljšanje kvalitete proizvoda ili usluge, globalizacija poslovanja, stvaranje strateških partnerstva. Gotovo, svi procesi se barem oslanjaju na upotrebu informacije i IT-a

Slika 17. Anketni rezultat 13.

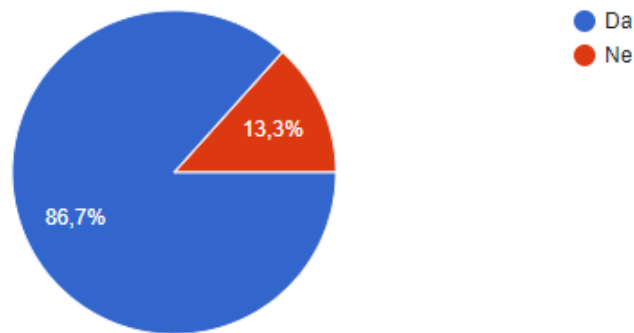
Mislite li da je informacijska tehnologija pokretač modernog poslovanja?

Svi zaposlenici na pitanje misle li da je informacijska tehnologija pokretač modernog poslovanja misle isto da je pokretač. IT povezuje poslovne sustave i sve sudionike procesa kojim se pojednostavljuje organizacijska struktura. IT donosi brojne prednosti i postaje pokretač modernog poslovanja. Rabi se za poboljšanje i unaprjeđenje poslovanja pa je nužno da su ciljevi IT-a usklađeni s ciljevima poslovanja. IT nije samo nova poslovna metoda za rješavanje problema, postaje svakodnevna rutina za obavljanje zadataka. Razvojem informacijskih tehnologija poduzetnici imaju bolji pristup podacima pomoću kojih (ako ih dobro iskoriste) si mogu znatno olakšati poslovanje, ali isto tako i donijeti veću dobit. Razvoj i korištenje informacijskih tehnologija uvelike pomažu u postizanju konkurentskih prednosti poduzeća, pojednostavljaju njihov poslovni proces te poboljšavaju vještine njihovih zaposlenika.

Slika 18. Anketni rezultat 14.

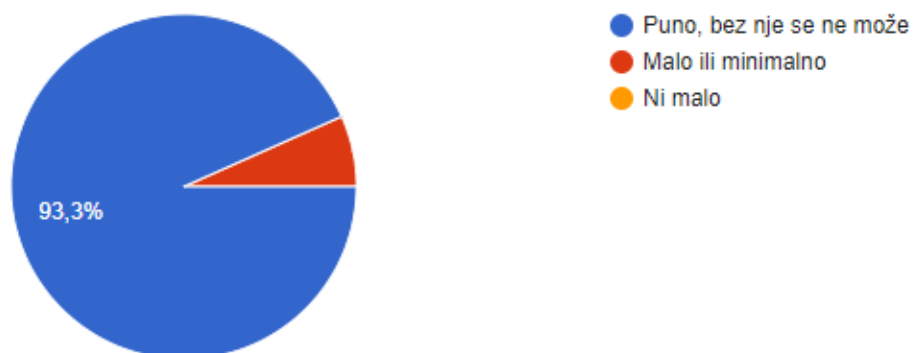
Mislite li da u poduzeću informacijska tehnologija postaje glavni izvor poslovnog uspjeha?

Izvor: izrada autorice

Slika 19. Anketni rezultat 15.

Koliko je po Vašem mišljenju važna informacijska tehnologija u poduzeću?

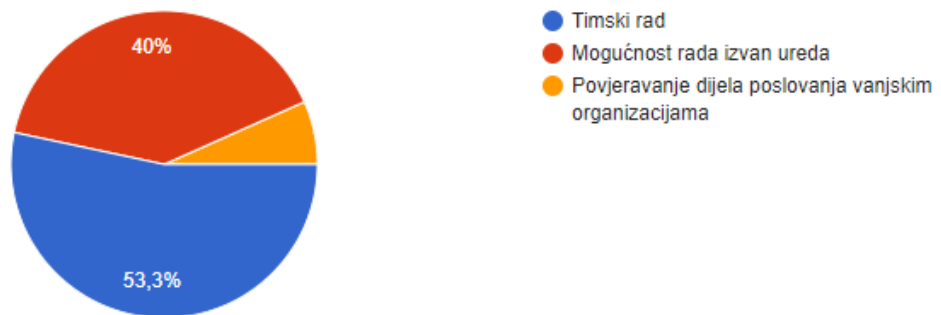
Izvor: izrada autorice

Da je informacijska tehnologija glavni izvor poslovnog uspjeha misli 86,7 % zaposlenika, a manji dio njih 13,3 % misli da još nije glavni izvor poslovnog uspjeha. Kao i prethodno anketno pitanje IT donosi mnoge prednosti u poslovanju a time se postiže i glavni cilj. Bitan element uspjeha u današnjim poduzećima je kvalitetno usklađivanje između informacijske tehnologije i poslovnih potreba. Najvažnija funkcija informacijskog sustava je prodati ideju i opravdati novac koji je potreban za tehnologije i informacije u tvrtki. Većina zaposlenika misli da je informacijska tehnologija važna u poduzeću. Vrijednost IT-a se brzo mijenja tijekom vremena,

jer poduzeća se uspijevaju imitirati jedni druge i kopirati tehnologije koja je konkurentima omogućila prednost.

Slika 20. Anketni rezultat 16.

Po Vašem mišljenju koji je glavni razlog kojim informacijska tehnologija mijenja način rada i poslovanja?

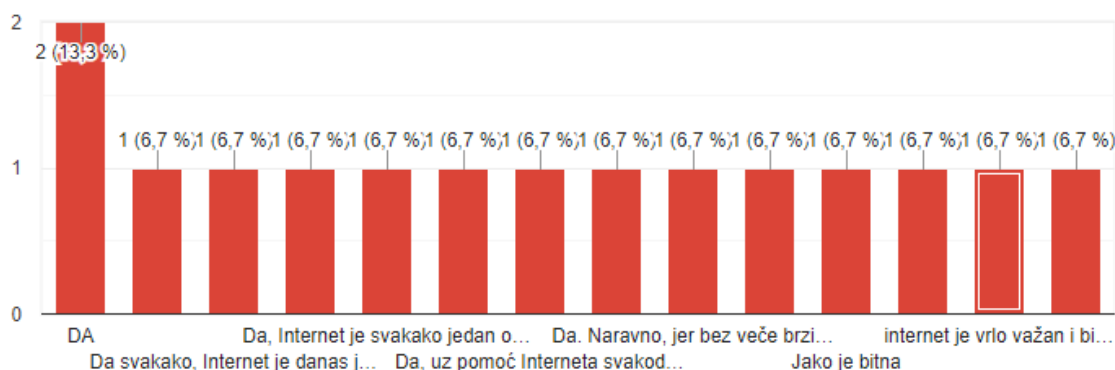

Izvor: izrada autorice

Glavni razlog kojim informacijska tehnologija mijenja način rada i poslovanja najviše je zaposlenika dalo odgovor da je to timski rad. Manji dio misli da je to mogućnost rada izvan ureda i samo jedan zaposlenik misli da je to povjeravanje dijela poslovanja vanjskim organizacijama. Timski rad je u zadnje vrijeme postao sastavni dio poslovnih procesa u svakom poduzeću i organizaciji. Povezanost zaposlenika putem informacijske tehnologije omogućava lakše i brže umrežavanje, a time i brže obavljanje poslovnih zadataka.

Slika 21. Anketni rezultat 17.

Smatrate li da je Internet jedan od najvažnijih pokretača informacijske tehnologije i da li Vam je brzina Interneta bitna u dostupnosti informacija i poslovanja poduzeća?

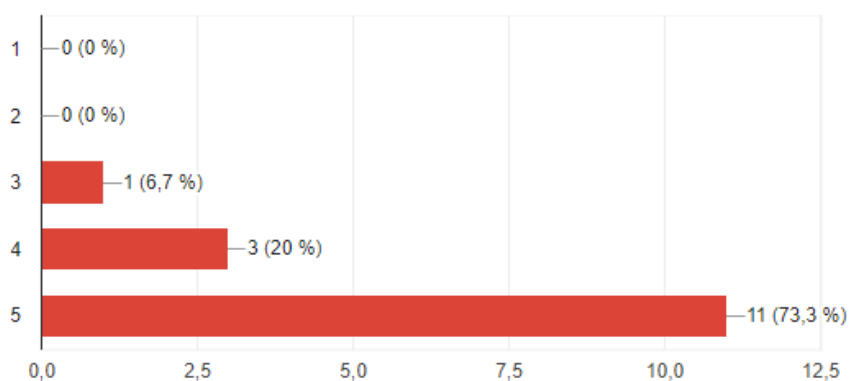

Izvor: izrada autorice

Zaposlenici smatraju da je internet jako važan element poslovanja poduzeća. Svakodnevna komunikacija putem interneta omogućava da poslovanje bude brže i jednostavnije. Dostupnost informacija je lakše i brže. Uz pomoć interneta svakodnevno poslovanje povezuje cjelokupnu mrežu. Možemo reći da se poduzetništvo najviše počelo razvijati s pojavom interneta gdje su poduzetnici dobili nove načine komunikacije te su se lakše mogli predstaviti ostatku svijeta, a i naći što im je potrebno za poslovanje ili održavanje svojeg poduzeća „živim“. Internet u hrvatskoj se prvi puta pojavljuje 1992. godine te iako je trebalo preko 20 godina da svi shvate njegovu važnost, danas se više ne može zamisliti poslovanje bez njega. Upotreba Interneta i njegove infrastrukture omogućuje stvaranje virtualnih organizacija gdje i manje kompanije mogu uspješno u nekim segmentima, konkurirati velikim. Internet je uveo promjene u načinu poslovanja omogućivši integriranost poslovnih procesa na višoj razini. Brzina veze postaje sve potrebniji faktor u poslovanju. Veća dostupnost širokopojasnog interneta potiče razvoj brzine slanja podataka.

Slika 22. Anketni rezultat 18.

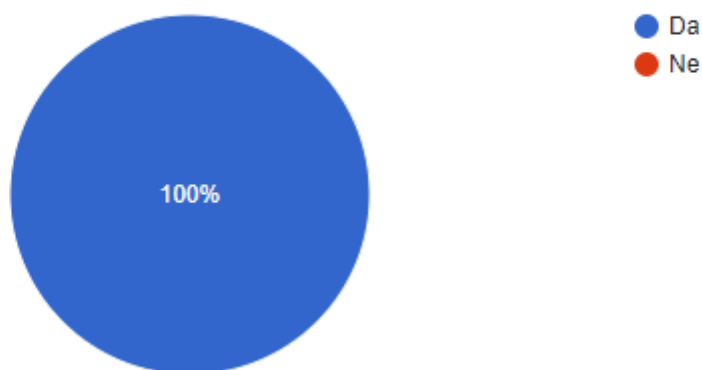
Informacijska tehnologija jedan je od preduvjeta nastanka i razvoja nove ekonomije i novog načina poslovanja? Ocijenite svoje mišljenje od 1-5?

Izvor: izrada autorice

Slika 23. Anketni rezultat 19.

Virtualna ekonomija usko je povezana sa razvojem informacijske tehnologije?

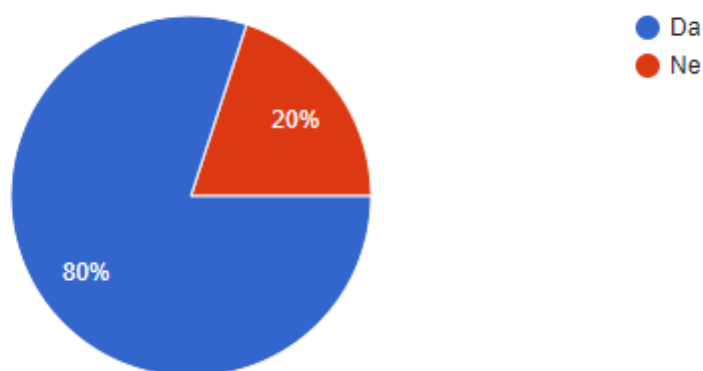
Izvor: izrada autorice

Rezultati anketnog pitanja 16. i 17. su povezani, odnose se na pitanje o novoj virtualnoj ekonomiji. Mišljenje zaposlenika da je informacijska tehnologija jedan od preduvjeta nastanka i razvoja nove ekonomije na skali od 1-5. Najviše zaposlenika misli odgovorilo je s 5 i to 73,3 % misli da je IT pokretač nove ekonomije. Manji dio je odgovorilo sa skalom 4 i samo jedan odgovor je na skali 3 i misli da IT nije preduvjet nove ekonomije. Svi zaposlenici na anketno pitanje 17. misle da virtualna ekonomija usko vezana s razvojem informacijske tehnologije.

Glavno obilježje novog gospodarskog i društvenog doba je informacijska tehnologija koja povezuje ekonomije. Nova ekonomija upotrebljava sve mogućnosti informacijske tehnologije, korištenjem programa za analizu podataka i obranu poslovne dokumentacije postaje važan dio razvoja nove ekonomije. Bez prisustva IT-a i svih mogućnosti koje nam nudi ne bi bilo ni nove ekonomije. Svaki program koji je pojednostavio i ubrzao poslovanje u području ekonomije vezuje se uz prethodni razvoj informacijske tehnologije.

Slika 24. Anketni rezultat 20.

Smatrate li da je budućnost poslovanja u potpunosti u virtualnom svijetu?

Izvor: izrada autorice

Ovo pitanje nastavlja se na prethodna dva pitanja o novoj ekonomiji i poslovanju u virtualnom svijetu. 80% zaposlenika misli da je budućnost poslovanja u virtualnom svijetu, a 20% zaposlenika misli da ipak još neće biti budućnost poslovanja u virtualnom svijetu. Sve se više poslovanja obavlja na e-poslovanju, sklapanje poslovanja će čini putem online platforma. Budućnost poslovanja će svakako postati sve više u virtualnom svijetu, virtualni uredi i virtualna poduzeća sve se više koriste.

Slika 25. Anketni rezultat 21.

Ukratko opišite primjenu informacijske tehnologije s obzirom na Vaše radno mjesto?

Koristim sve programe microsoft offica kod pripreme poslovne dokumentacije: naloga, pripremi crteža i tehničkih sastavnica. Komuniciram sa kolegama i dobavljačima uz pomoć poslovnog maila.

Koristim poslovni mail kod komuniciranja sa kolegama iz drugih organizacijskih jedinica. Pomoću worda koristim se tehničkom dokumentacijom u proizvodnji.

Koristim AutoCAD za projektiranje i izradu tehničke dokumentacije, mail za komunikaciju sa poslovnim partnerima, dobavljačima, Internet je povećao količinu dostupnih informacija i brzinu širenja podataka.

U svakodnevnom poslovanju informacijska tehnologija je stalno prisutna, svi alati i programi (word, excel, outlook, corel) koji se koriste u obradi i pohrani podataka. Stalna komunikacija putem maila i telefona i svakodnevno razmijenjivanje informacija. Knjigovodstveno-računovodstveni program Synesis pomaže kod obrade i analize poslovanja. Informacijska tehnologija je danas iznimno važan dio poslovanja.

Radno mjesto u komercijalnom uredu je svakodnevno povezano sa korištenjem Informacijske tehnologije, posao nabave i komunikacije sa dobavljačima je brže i jednostavnije uz mrežu povezanosti informacijske tehnologije. Ekonomija je danas neizostavan dio informacijske tehnologije i njega povezanost sa virtualnom svijetom je velika, većina poslova se sklapa i obavlja putem online naručivanja.

Izvor: izrada autorice

Pitanje o primjeni informacijske tehnologije s obzirom na radno mjesto je postavljeno otvorenog tipa, i zaposlenici su pisali kako svakodnevno obavljaju svoje zadatke uz pomoć primjene informacijske tehnologije. Svatko od zaposlenika je ukratko opisao svoje radno mjesto i što koristi. Neke od odgovora možemo vidjeti na gornjoj slici. A neki od ostalih odgovora su:

„Izrađujem crteže pomoću programa AutoCAD, CorelDraw, SolidWorks, MS Word, Excel, itd, kontaktiram sa kupcima preko e-maila (Outlook)“

„Nuđenje naših proizvoda kupcima. Projektiranje transformatora nakon ugovaranja i sudjelovanje u konstrukcijskoj razradi.“

5.5. Ciljevi istraživanja

Cilj ovog istraživanja za diplomski rad bio je prikazati korištenje i utjecaj informacijske tehnologije u poduzeću na temu rada „Informacijska tehnologija kao preduvjet nastanka nove virtualne ekonomije na primjeru malog poduzeća“.

Rezultati provedenog istraživanja na malom poduzeću pokazuju kako se koristi informacijska tehnologija u poslovanju i kako ona utječe na novu ekonomiju. Zaposlenici su svojim odgovorima dali uvidu u primjenu IT-a i kako oni misle da je važna u poslovanju i poslovnom uspjehu poduzeća. Uspjeh svakog poslovnog čovjeka neposredno ovisi o količini i kvaliteti informacija koje posjeduje, o načinu na koji ih koristi i obrađuje s članovima svojeg tima.

Informacijska tehnologija postala je vitalni i integralni dio svakog poslovnog plana. Od velikih korporacija koje održavaju glavne računalne sustave i baze podataka do malih poduzeća koje posjeduju jedno računalo ili nekoliko računala, informacijske tehnologije imaju ulogu. Razlozi za uporabu informacijske tehnologije u poslovanju mogu se najbolje odrediti gledajući kako se koristi u cijelom poslovnom svijetu.

Upotreba informacijskih tehnologija u poslovanju dovela je do razvoja niza alata i usluga koji su preobrazili poslovanje i pokrenuli novi način oprema virtualnom svijetu.

6. ZAKLJUČAK

Informacijska tehnologija je neizostavan dio svakodnevnog života i rada pojedinca tako i svake poslovne organizacije. Svakodnevno obavljanje zadataka ne bi bilo moguće bez neke vrste informacijske tehnologije. Način na koji danas živimo i radimo prvenstveno se odnosi na okruženje oko nas. Nove tehnologije važan su čimbenik gospodarskog uspjeha, novu ekonomiju temeljimo na informacijskoj tehnologiji.

Informacijska tehnologija koristi se u različitim aspektima rada organizacije. Osnovni načini na koje se ona može koristiti kao resurs su: poboljšanjem procesa i promjenom organizacijske strukture; uključivanjem informacijske tehnologije u proizvode i usluge; povezivanjem s drugim organizacijama.

Krajem 20.stoljeća pojavljuje se jedan novi naziv – virtualna ekonomija kako bi se više dočarala uloga nematerijalnih resursa u svakodnevnom poslovanju te porasta uloge i značenja znanja i ostale neopipljive imovine.

Globalizacija kao proces koji je zahvatio svijet krajem 20.stoljeća, realizira se u svim dijelovima života i rada, duboko je promijenila svakodnevnu okolinu. To je proces koji tjera ljude i zemlje na stalni razvoj i napredak a istovremeno radi velike razlike između razvijenih i nerazvijenih područja. Omogućuje da se postupno ukidaju ograničenja protoka ljudi, roba, usluga i ideja među različitim dijelovima svijeta. Učinci koje ima globalizacija su mnogobrojni i neizbježni. Tim procesom kreira se nova ekonomija koja mijenja poslovni svijet i stvara novi način na koji ljudi žive i rade. Virtualna ekonomija čvrsto je povezana s globalizacijom i umrežavanjem u ekonomiji.

S razvojem i primjenom informacijske tehnologije poduzeće osigurava učinkovitije, kvalitetnije i jeftinije poslovanje, veće povjerenje poslovnih partnera i bolju tržišnu poziciju. Dobro implementirani poslovni procesi koji se temelje na informacijskoj tehnologiji najvažnija su infrastruktura poduzeća i neodvojivi dio njegove kulture poslovanja, dok se potpora informacijske tehnologije cjelokupnom poslovanju organizacije smatra jednim od temeljnih preduvjeta uspješnosti poslovanja.

Nova ekonomija znači duboke i korjenite promjene u društvu i u ekonomiji, a njen konačan rezultat mora biti rast životnog standarda naroda. Nova ekonomija pokušava odgovoriti na

izazove današnjice, a oni su kako upravljati zemljom i voditi je u vremenu stalnih tehnoloških promjena i inovacija.

POPIS LITERATURE

1. Bahtijarević - Šiber, F. (1992). Utjecaj tehnologije na organizaciju. Ekonomski pregled, Hrvatsko društvo ekonomista, Zagreb, 1-2, str. 65.
2. Boban M., Babić A. (2014.) Utjecaj internetskih tehnologija na gospodarski rast, poslovni rezultat i stopu rasta profita poduzeća u republici hrvatskoj. Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku, Vol.,1-2, str,66-67. Dostupno na:
<https://hrcak.srce.hr/199766>.
[20. travnja 2020.]
3. Breslauer N., Gregorić M. (2015.) Utjecaj informacijskih tehnologija na učinkovitost poduzetničkih projekata. Stručni rad. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=222270 [26. travnja 2020.]
4. Budimir, M. (2010). Utjecaj posljedica globalizacije i razvitka informacijsko – komunikacijskih tehnologija na novi svjetski poredak. Praktični menadžment, stručni časopis za teoriju i praksu menadžmenta, 1(1), str. 44.
5. Čulahović, B. (2008.) Ekonomija svijeta – rast, razvoj, i trendovi, Ekonomski fakultet Sarajevo , str.482.
6. Čulo, K. (2016) Virtual organization – the future has already begun. Media, culture and public relations, 7, str. 36.
7. Dinopoulos, E. (2008.) Trade, Globalization and Poverty, London, str.22.
8. Družić, G. i Družić, I. (2014.) Zbornih radova znanstvenog skupa, str.99 (e-knjiga)
9. Drašković, M. (2010) Znanje kao neograničeni resurs i objekt upravljanja [online]. Podgorica: Montenegrin Journal of Economics, 11.,str.84.
10. Dužević, I. (.2016.) Ekonomska geografija:globalizacija i ekonomska geografija. Priručnik, str.33.
11. Grgić, M. i Bilas, V. (2008.) Međunarodna ekonomija, 11.poglavlje:globalizacija, održivi razvoj, i ekonomski rast, Lares plus, Zagreb, str.606.
12. Jurković, P.(2002.) Javne financije, Masmedia, Zagreb, str.152.
13. Jurković, Z.,Marošević,K.,(2013). Utjecaj informacijske tehnologije na poslovnu komunikaciju, Ekonomski vijesnik, Vol. XXVI, No.2.,str 497. Dostupno na:

https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&styp=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=utjecaj+informacijske+tehnologije+na+poslovnu+komunikaciju [20. travnja 2020.]

14. Kandžija, V., Lovrić, Lj., (2006). Ekonomski rast tranzicijskih zemalja u procesu globalizacije. *Ekonomski misao i praksa*, Vol., No.1. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&styp=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=EKONOMSKI+RAST+TRANZICIJSKIH+ZEMALJA++U+PROCESU+GLOBALIZACIJE ± [20. travnja 2020.]
15. Kolaković, M. (2010.) *Virtualna ekonomija- kako poslovati u uvjetima krize Strategija d.o.o.*, Zagreb, str.1.
16. Kolaković, M., Kovačević, B., Sisek, B. (2002) Utjecaj teorija poduzeća na suvremene pristupe organizaciji poduzeća, *Ekonomski pregled* [online], Vol 53., No 9-10, str. 936. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=44551 [26. ožujaka 2020.]
17. Kovačević, B. (2007.) *Osnove poslovne ekonomije: Jedinstvo i povezanost svjetske privrede*, str.4
18. Lamza-Maronić, M., Glavaš, J., & Budimir, M. (2011). Globalizacija i ICT–utjecaj na razvoj trgovine. *Poslovna logistika u suvremenom menadžmentu/Segetlija, Z*, str. 230.
19. Lazibat, T. i Kolaković, M.(2004.) *Međunarodno poslovanje u uvjetima globalizacije: globalizacije svjetske privrede*, str.8
20. Lončar, J.(2005.) *Globalizacija – pojam, nastanak i trendovi razvoja*, str.93.
21. Lukačević, S. (2015). *Informacijsko društvo=globalizacija?* Broj 1-2., str.15.
22. Metz, F. (2013.) *Globalization, Advantages and Disadvantages*, Seminar, str.8.
23. Milardović, A. (2001.) *Globalizacija*, PanLiber, str.67.
24. Milardović, A. (2003.) *Metodički prinosi istraživanja globalizma i globalizacije*, *Zbornik globalizacije u Hrvatskoj*, str.103.
25. Panian, Ž. (2013.) *Elektroničko poslovanje druge generacije*, *Ekonomski fakultet Zagreb*, str.7.
26. Severance, D., Passino, J. (2009). *IT u primjeni*. Mate d.o.o., Zagreb, str. 1.
27. Softić, L. (2016) *Digitalna ekonomija i istraživanje promjena u tržišnim potrebama* [online], str. 4 Dostupno na: <http://savjetnik.ba/wp-content/uploads/2016/01/Digitalna-ekonomija-i-istrazivanje-promjena-u-trzisnim-potrebama.pdf> [25. ožujaka 2020.]

28. Srića, V., Spremić, M. (2000). Informacijskom tehnologijom do poslovnog uspjeha, Sinergija, Zagreb, str. 23-
29. Srića, V., Bosilj – Vukšić, V., Ćurko, K., Pejić – Bach, M., Strugar, I., Škoro, I. op. cit. str. 2, 2 – 2.
30. Škuflić, L., Vlahnić-Dizdarević N.(2003).Koncept Nove ekonomije i značaj informacijsko-komunikacijske tehnologije u Republici Hrvatskoj, Ekonomski pregled, 54 (5-6), Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/search/?show=results&styp=1&c%5B0%5D=article_search&t%5B0%5D=Koncept+nove+ekonomije+%C5%A0kufli%C4%87 str.463. [20. ožujaka 2020.]
31. Šonje, V.,(2001), Izazov „Nove ekonomije“: Od računala i interneta do elektronskog novca. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=29277, str.64. [20. ožujaka 2020.]
32. Šuber, B. (2005). „Unapređenje poslovnih procesa pomoć informacijske tehnologije“. Ekonomski vjesnik, 13 (1-2), str. 97-105. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/199766> [26. ožujaka 2020.]
33. Varga, M., Ćurko, K., Panian, Ž., Čerić, V., Bosilj - Vukšić, V., Srića, V., ... & Jaković, B. (2007). Informatika u poslovanju. Element, Zagreb, str. 97.
34. V., Bosilj – Vukšić, V., Ćurko, K., Pejić – Bach, M., Strugar, I., Škoro, I. (1999). Menedžerska informatika. MEP Consult, Zagreb, str. 1, 1 - 7.
35. Vučetić, M., Balaško, M.,(2013). Globalizacija sporta i nova ekonomija. Zbornih radova Međimurskog veleučilista u Čakovcu, Vol.4, No.2. Dostupno na:
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=167950 [20. ožujaka 2020.]
36. Veselica, V. (2007). Globalizacija i nova ekonomija. AG Matoš, Samobor; Ekonomski fakultet Zagreb; Hrvatsko društvo ekonomista, Zagreb; Inženjerski biro dd, Zagreb; Zavod za poslovna istraživanja, Zagreb, str.
37. Žitnik, B. (2014). Globalni IT - kriza zaboravljena Hrvatski IT - neki nalaze izlaz. Infotrend, 194(1), str.8-9
38. WebDimension Preuzeto sa: <http://povijest.net/2018/?p=2374>
39. WebDimension Preuzeto sa: <https://www.srce.unizg.hr/povijest-srca/25-g-interneta-u-RH>

40. WebDimension. Ltd. Dostupno na: <http://webdimension-new.biz/internet-2/povijest-interneta/povijestinterneta-u-hrvatskoj>

POPIS SLIKA

Slika 1. Organizacijska struktura i opis organizacijskih jedinica

Slika 2. Primjer malog ureda na početku poslovanja

Slika 3. Primjer veliki ured sa proširenom računalnom mrežom

Slika 4. Anketni rezultat 1.

Slika 5. Anketni rezultat 2.

Slika 6. Anketni rezultat 3.

Slika 7. Anketni rezultat 4.

Slika 8. Anketni rezultat 5.

Slika 9. Anketni rezultat 6.

Slika 10. Anketni rezultat 7.

Slika 11. Anketni rezultat 7a.

Slika 12. Anketni rezultat 8.

Slika 13. Anketni rezultat 9.

Slika 14. Anketni rezultat 10.

Slika 15. Anketni rezultat 11.

Slika 16. Anketni rezultat 12.

Slika 17. Anketni rezultat 13.

Slika 18. Anketni rezultat 14.

Slika 19. Anketni rezultat 15.

Slika 20. Anketni rezultat 16.

Slika 21. Anketni rezultat 17.

Slika 22. Anketni rezultat 18.

Slika 23. Anketni rezultat 19.

Slika 24. Anketni rezultat 20.

Slika 25. Anketni rezultat 21.

POPIS TABELA

Tabela 1. Razvoj informacijske tehnologije

Tabela 2. Prednosti i nedostaci e-komunikacije

PRILOG 1. Anketni upitnik

Koja je Vaša dob? *

- 18-29
 - 30-49
 - 50-65
 - 65 i više
-

Koji je Vaš stupanj obrazovanja?

- SSS
- VŠS
- VSS

Kakvo je Vaše mišljenje o informacijskoj tehnologiji? *

- Pozitivno
 - Negativno
 - Ne vidim značajna poboljšanja
-

Koristite li informacijsku tehnologiju u svakodnevnom poslovanju? *

- Da, svakodnevno
- Ne

Smatrate li da informacijske tehnologije povećavaju količinu i vrijednost dostupnih informacija? *

- Da, jako pomažu
- Ne, uopće ne pomažu

Kako informacijska tehnologija utječe na provedbu Vaših svakodnevni poslovnih zadataka od 1-5? *

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Da li Vam je informatička pismenost i korištenje informacijske tehnologije poboljšalo poslovanje u odnosu na vrijeme prije? *

- Da
- Ne

a) Ako se poslovanje poboljšalo na koji način? *

Tekst dugog odgovora

.....

Može li se Vaš informacijski sustav u poduzeću prilagoditi promjeni poslovnih procesa? *

- Da
- Ne

Po Vašem mišljenju koja je glavna prednost IT tehnologije? *

- Brzina poslovanja
- Dostupnost informacija
- Alati i programi koji pomažu u poslovanju i obavljanju zadataka

Navedite koje alate i programe koristite za poslovanje? *

Tekst kratkog odgovora

Da li se poduzeće koristi specijalnim programima za modeliranje i dokumentiranje poslovnih zadataka?

- Da
- Ne

⋮

Ako se koristi posebnim programima ukratko navedite koji su to? *

Tekst kratkog odgovora

Koliko je utjecaj informacijske tehnologije prisutan u segmentu poslovanja? *

- Jako puno
- Malo
- Ni malo

Mislite li da je informacijska tehnologija pokretač modernog poslovanja? *

- Da
- Ne

Mislite li da u poduzeću informacijska tehnologija postaje glavni izvor poslovnog uspjeha? *

Da

Ne

Koliko je po Vašem mišljenju važna informacijska tehnologija u poduzeću? *

Puno, bez nje se ne može

Malo ili minimalno

Ni malo

Po Vašem mišljenju koji je glavni razlog kojim informacijska tehnologija mijenja način rada i poslovanja? *

Timski rad

Mogućnost rada izvan ureda

Povjeravanje dijela poslovanja vanjskim organizacijama

Smatrate li da je Internet jedan od najvažnijih pokretača informacijske tehnologije i da li Vam je brzina Interneta bitna u dostupnosti informacija i poslovanja poduzeća? *

Tekst kratkog odgovora
.....

Informacijska tehnologija jedan je od preduvjeta nastanka i razvoja nove ekonomije i novog načina poslovanja? Ocijenite svoje mišljenje od 1-5? *

1

2

3

4

5

Virtualna ekonomija usko je povezana sa razvojem informacijske tehnologije? *

Da

Ne

Smatrate li da je budućnost poslovanja u potpunosti u virtualnom svijetu? *

Da

Ne

Ukratko opišite primjenu informacijske tehnologije s obzirom na Vaše radno mjesto? *

Tekst dugog odgovora

.....

ŽIVOTOPIS

Životopis	
Osobni podaci	
Prezime/Ime	Tandarić, Marta
Adresa	Novo Selo Okić 21a 10 450 Jastrebarsko
Telefonski broj	+385 01 6294115
E-mail	marta.tandarić@gmail.com
Državljanstvo	Hrvatsko
Datum rođenja	28.03.1996.
Spol	Žensko
Obrazovanje i osposobljavanje	
Datum	2014. -2017.
Naziv dodijeljene kvalifikacije	Stručni prvostupnik ekonomije (bacc.oec)
Glavni predmeti/stečene profesionalne vještine	• Osnove ekonomije, računovodstvo, gospodarska statistika, poslovanje u unutarnjoj i vanjskoj trgovini, poslovno planiranje
Ime i vrsta organizacije pružitelja obrazovanja i osposobljavanja	Ekonomski fakultet u Zagrebu Trg J.F.Kennedyja 6, Zagreb 10 000
Datum	2017. – 2020.
Ime i vrsta organizacije pružitelja obrazovanja i osposobljavanja	Specijalistički diplomski stručni studij Ekonomski fakultet u Zagrebu Trg J.F.Kennedyja 6, Zagreb 10 000
Datum	2010. - 2014.
Naziv dodijeljene kvalifikacije	Ekonomist (Srednja škola Jastrebarsko)
Glavni predmeti/stečene profesionalne vještine	• Gospodarstvo, osnove ekonomije, statistika, poduzetništvo, planiranje • Informatika (Microsoft Office, oblikovanje teksta, Internet) • Gospodarstvo i knjigovodstvo (osnove knjigovodstva)
Ime i vrsta organizacije pružitelja obrazovanja i osposobljavanja	Srednja škola Jastrebarsko – smjer Ekonomist Većeslava Holjevca 11 Jastrebarsko 10 450
Radno iskustvo za vrijeme školovanja	Učenička praksa Porsche Zagreb Učenička praksa PEKS CENTAR
Radno iskustvo za vrijeme studija	Studentska praksa FINA – odjel marketinga i kontrolinga Studentska praksa – GEMMA B&D

	<p>Studentski posao – Kaufland –logistika</p> <p>Studentski posao – Oktal pharma – računovodstvo, financije, kontroling</p> <p>Studentski posao – Gema B&D – računovodstvo, nabava</p> <p>Studentski posao – Dječja igraonica i rođendaonica Juhuhu</p> <p>Studentski posao – Radošević transformatori d.o.o. – komercijala, računovodstvo i financije</p>
Radno iskustvo	2020 - Radošević transformatori d.o.o. – komercijala, računovodstvo i financije
Osobne vještine i kompetencije	
Materinski jezik	Hrvatski
Drugi jezici	
Samoprocjena	
Engleski	B1
Njemački	Osnovno (poslovni njemački slušan na predavanjima)
Društvene vještine i kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> - spremnost na samostalan i timski rad - dobre komunikacijske vještine stečene kroz prezentacije projekata i javnih govora
Računalne vještine i kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> - poznavanje rada u MS Office alatima (Word, Excel, PowerPoint, Outlook) - Internet - osnovno poznavanje aplikacija grafičkog dizajna (PhotoScape, PhotoFilter) - komunikacija putem mail-a i telefona sa strankama
Umjetničke vještine i kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> - ples i glazba zbog višegodišnjeg bavljenja plesom i sudjelovanja u plesnim nastupima, sviranje tamburice u kudu - kreativno pisanje
Druge vještine i kompetencije	<ul style="list-style-type: none"> - odgovornost - samostalnost - urednost - motiviranost - upornost - pouzdanost - komunikativnost -spremnost za učenje i napredovanje -vozačka dozvola B kategorije